

History Studies: International Journal of History

ISSN: 1309 4173 (Online) 1309 - 4688 (Print)

Volume 4 Issue 2, p. 169-196, July 2012

1494-1559 İtalyan Savaşları ve Osmanlı Devleti'nin Bu Savaşlara Katılması

1494-1559 Italian Wars and the Participation of the Ottoman Empire in These Wars

Arş. Gör. Sertuğ Galip İNAN
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Öz

Erken modern dönemde tarihî miras haklarını öne süren Avrupa devletleri birçok savaşa girişmiştir. O dönemlerde bölünmüşlüğüyle bilinen İtalyan yarımadası bu savaşlara ev sahipliği yapmıştır. Kökeni geç ortaçağ'a uzanan bu savaşlar Avrupa devletler sistemine yön vermesi açısından önemlidir. Kuruluşundan beri Avrupa ile ilgilenen Osmanlılar da, bu savaşlara katılmak suretiyle, Avrupa Devletler sisteminin bir parçası olmuştur.

Anahtar Kelimeler: *İtalyan Savaşları, Sicilya, Napoli, Aragon, Fransız, Osmanlılar*

Abstract

In the early modern period alleged historical inheritance claims among European states resulted in several wars. Known for its divided political status, the Italian peninsula became a key battleground for these wars. Rooted in the late medieval period, these wars shaped the balance of power among European states. By joining these wars, the Ottomans, who were interested in the European affairs since its foundation, became a part of European balance of power system.

Key Words: *Italian Wars, Sicily, Naples, Aragon, Ottoman Empire, France*

Giriş

Bu çalışmada, öncelikle, İtalyan topraklarını hedef alan Habsburg-Valois çatışmasının geç orta çağlara kadar uzanan kökenlerine değinildikten sonra, 1494 ila 1559 yılları arasında fasılalarla sürecek olan İtalyan harplerinden ve Osmanlı'nın bu harplerde sergilemiş olduğu tavrı ve politikalarından bahsedilecektir. İtalyan savaşlarının ilk safhası 1494 ila 1514 yılları

arasındaki dönemi ihtiva etmiştir. Fransa ve başta Aragon (İspanyol) Krallığı* olmak üzere, diğer Avrupalı devletler arasında yaşanan çatışmalara, bu dönemde, Osmanlı'nın da dâhil olması beklenmiş, ancak bu gerçekleşmemiştir. Öyle ki, Fransa Kralı VIII. Charles'ın gerçekleştireceği İtalya seferi arifesinde, önce Papa VI. Alejandro ve sonra da Venedik'in, II. Bayezid'in yardımına başvurma teşebbüsleri bu dönemde gündemini daima korumuştur. Bununla birlikte, birinci safhada gerçekleşen İtalyan Savaşları, tarafların sürekli saf değiştirmesi nedeniyle ikinci safhadakinden daha karmaşık bir savaşlar dizisine bürünmüştür. İkinci safhasını ise 1521 ila 1559 yılları arasındaki dönem oluşturmuştur. Bu ikinci dönemde devletler ve onların hükümdarları, seleflerinkinden çok farklı unvanlara sahip olarak, savaşlarda yer almışlardır. Üstelik, ilk dönemin aksine, Fransa, ikinci dönemde, birden fazla devletle savaşmayacaktır. Çünkü en büyük rakibi olarak, birleşik İspanya Krallığı ile Habsburg dominyonlarını idaresi altında toplayacak olan "V. Karl", I. Fransuva'nın karşısındaki tek güç olacaktır. Fransa'nın, buna karşılık, Doğu'nun en güçlü hükümdarlarından biri olan ve V. Karl'ın prestijini zedelemek için her türlü fırsatı bekleyen I. Süleyman'ı müttefik olarak görmesiyle birlikte Osmanlılar, Avrupa Devletler sisteminin bir üyesi olacaktır.

Geç Ortaçağlarda Sicilya ve Napoli Üzerindeki Fransız-Aragon Mücadelesi

Fransa ve birleşik İspanya Krallığı'nın, XV. asrın son on senelik döneminden itibaren 1559 Cateau-Cambresis barışına kadar sürdürecekleri mücadeleye sahne olacak olan İtalya yarımadasının bir savaş alanına dönüşmesinin nedenlerini XIII. yüzyılın ikinci yarısına kadar götürmek mümkündür. XVI. yüzyılda zirveye çıkacak olan bu rekabetin amillerini tahlil ederken, tarihi kökenlerine inmek, bir o kadar, yerinde olacaktır. Zira, geç ortaçağlarda Akdeniz'de meydana gelen siyasî gelişmeler, bölgedeki güçlerin gelecekteki politikalarına da sirayet edebilecektir. Öncelikle Sicilya'da Fransızlara karşı gerçekleştirilen bir isyanla bu adanın ve daha sonraki dönemde de Napoli Krallığı'nın Aragon Krallığı'na ilhak olmasına gidecek yolun açılmasıyla birlikte, gelecekte birleşik Aragon-Kastilya Krallıklarının, yapılan karmaşık evlilikler sayesinde, Habsburglarla birleşmesi, bu meseleyi bir Habsburg-Valois meselesine dönüştürecektir.

Geç ortaçağlara kadar Akdeniz'e açılma imkânı bulamamış İber yarımadasının müstakil krallıklarından biri olan Aragon Krallığı'nın gelişmesi yavaş, ancak istikrarlı bir şekilde gerçekleşmiştir. Aragon Krallığı, 1137'de Katalunya kontluğu ile birleştikten sonra, Valensiya Kontluğu ve Balear adası ile bağlı adacıkları ilhak edip, topraklarını genişleterek Barcelona ve Valensiya limanlarını hâkimiyeti altına aldı. Bu gelişmeler, sürpriz bir biçimde, Aragon Krallığı'na, Akdeniz'de yayılmasına ve deniz aşırı ticarî ilişkilere dâhil olmasına giden sürecin kapısını aralamış oldu¹. Aynı zamanda, Katalan-Aragon tüccarlarının Akdeniz'deki

* İber yarımadasında hüküm süren en önemli iki krallık olan Aragon ve Kastilya Krallıklarının 1469'da evlilik yoluyla birleşmeleriyle modern İspanya'nın temellerinin atılmasına rağmen, idarî seviyede henüz birleşmiş değillerdi. Bu durum, iki krallığın dış ilişkiler bakımından, I. Carlos'un tahta çıkışına kadar, farklı politikalar takip etmesini bir süre daha devam ettirmişti. İtalyan Savaşlarının ilk safhası, bu nedenle, Aragon Krallığı'nın dış politikasını ilgilendirecektir. Çünkü Napoli ve Sicilya toprakları Aragon Krallığı'na aitti.

¹ Aragon Krallığı, Akdeniz'e kıyası olmamasının vermiş olduğu dezavantaj nedeniyle, Katalunya ve Barcelona kontluklarına nazaran daha fazla arka planda kalmış olmasına rağmen, bu krallığın denizle tanışması Katalunya, Valencia ve Aragon birleşik federasyonu sayesinde olmuştur. Öyle ki, Aragon

faaliyetleri Aragon Kraliyeti'nin, müreffehlik açısından, sağlam bir federasyon olmasını sağlıyordu².

Akdeniz'deki ticarî ve siyasî dengelere dâhil olma imkânı bulan Aragon Krallığı'nın gelişimine paralel olarak, Fransız idaresi de XIII. asrın hemen ortalarından itibaren İtalya yarımadasının güneyine hâkim olma planları yapıyordu. Hatta, Fransız nüfuzunun yayılmasına Papa IV. Urban da açıktan destek veriyordu³. Böylece Fransa Kralı IX. Louis (s. 1226-1270)'nin kardeşi Anju hanedanından I. Charles (s. 1266-1285)'in, tarihî miras haklarını iddia ederek Papa IV. Clemente'nin de desteğini elde ettikten sonra⁴, Sicilya Kralı Manfred'i Benevento⁵ savaşında (1266), ardından son varis Conradin'i de 23 Ağustos 1268'de Tagliacozzo savaşında ortadan kaldırmasıyla birlikte Napoli ve Sicilya'da Fransız-Angevin iktidarı kurulmuş oldu⁶. Böylece Fransız hâkimiyeti, Napoli'den başlayarak Sicilya'yı da içine alacak şekilde, İtalya yarımadasının güneyine hâkim oldu. Uzun vadeli düşünüldüğünde, gelecekte yaşanacak olan rekabet ve düşmanlığın nedenleri Aragon Krallığı'nın Katalan tüccarlar sayesinde Akdeniz'e açılmaya başladığı bir döneme⁷ paralel olarak Napoli-Sicilya Krallığı ile Mora-Acheae despotluğuna⁸ yerleşen Fransız idaresinin politikaları olacaktır.

Krallığı, on üçüncü asrın son çeyreğinden itibaren on dördüncü asırda da devam etmek suretiyle Akdeniz'de deniz aşırı bir devlet görünümüne bürünmüştür. Elbette ki bunda Katalunya Kontluğu'nun Akdeniz deniz ticaretinde çok önemli bir potansiyele ve paya sahip olması yatmaktaydı (John Elliot, *Imperial Spain: 1469-1716*, New York 1964, s. 15-16); Geç ortaçağ Akdeniz ticaretinin önde gelen unsurlarından birini Katalanlar oluşturmuştur. Buna bağlı olarak da, Aragon Kralları ticaretle uğraşan tebaasının menfaatlerini gözetmek için daima askeri güç kullanmışlardır (David Hannay, *The Nation's Histories, Spain*, London 1917, s. 87).

² Özellikle de XIV. yüzyılın ilk yarısında Aragon Kralı IV. Pedro, uzun saltanatı boyunca krallığını, Katalan kontluğunun denizcilik meziyetinden istifade ederek, Akdeniz'de deniz aşırı bir devlet pozisyonuna oturarak yayılcı siyaset izlemeyi millî bir politika olarak benimsemiştir. Mayorka ve Sardinya adalarının fethi bu dönemde gerçekleşmişti. Katalan tüccarlar Kuzey Afrika'da Tunus'tan Cebelitarık Boğazı'na kadar faal idiler (J. A. Robson, "The Catalan Fleet and Moorish Sea-Power (1337-1344)", *The English Historical Review*, Vol. 74, No. 292 (Jul., 1959), s. 386).

³ Julian Chrysostomides, "The Byzantine Empire from the Eleventh to the Fifteenth Century", *The Cambridge History of Turkey*, Vol. 1, ed. by Kate Fleet, Cambridge University Press 2009, s. 29.

⁴ Francisco de Moxó y Montoliu, "La Corona de Aragón en el Mediterráneo (siglos XIII-XV): Sicilia", *Historia 16*, N° 109, 1985, s. 57; Francisco de Moncada, *The Catalan Chronicle of Francisco de Moncada*, trans. by Frances Hernández, ed. John M. Sharp, Press of Texas University, El Paso 1975, s. 3; Kenneth M. Setton, *The Papacy and the Levant, 1204-1571*, Vol. I, Philadelphia 1976, s. 100.

⁵ Kral Manfred'e karşı Fransa ve Papalığın bir haçlı seferi düşüncesi hakkında bkz. (Norman Housley, *Italian Crusades: The Papal-Angevin Alliance and the Crusades against Christian Lay Power, 1254-1343*, Oxford University Press, New York 1982. ss. 223-231).

⁶ J. Lee Schneidman, "Ending the War of the Sicilian Vespers", *Journal of Peace Research*, C. 6, No. 4, Special Issue on Peace Research in History, 1969, ss. 335-337; Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. I)*, s. 102, 105.

⁷ Aragon Krallığının geç orta çağlarda Akdeniz'de yayılmaya başlamasıyla birlikte, rakibi sadece İtalya'ya nüfuz etmek isteyen Fransızlar olmamıştır. O dönemde Akdeniz ticaret trafiğine dâhil olmuş olan Cenevizliler ve Müslüman Mağrip devletçikleri de Aragon-Katalan ticaretine sekte vurmaya çalışmışlardır (J. A. Robson, "a.g.m.", s. 386)

⁸ Anjulu I. Charles'ın Benevento Savaşında elde ettiği başarı İstanbul'un Latinler tarafından yeniden ele geçirilmesini de gündeme getirmiştir. Zira 1261'de İstanbul'dan kovulan Latin imparator II. Baldwin Mayıs 1267'de, Papa'nın huzurunda, Anjulu I. Charles ile bir anlaşma yaptı ve buna göre Charles artık

Aragon Krallığı'nın Sicilya'da yaşanan gelişmelere dâhil olması, Fransız iktidarı ve baskısından bıkmış ve bu nedenle de Fransızlara karşı 30 Mart 1282'de Vesper İsyanı'nı başlatmış olan Sicilya halkının Aragon Kralı III. Pedro'ya başvurması neticesinde gerçekleşmişti⁹. Derhal harekete geçen Kral Pedro, Fransızlara karşı başarılar göstererek, Sicilya Kralı Anjulu I. Charles'ı geri çekilmeye zorladı¹⁰. 1282'de Vespers İsyanı ile başlayan Aragon-Fransız çatışması, Fransızların Sicilya'dan çekilmesiyle sonuçlansa da, 1302'ye kadar devam etti. Zira iki taraf arasında yaşanan iktidar mücadeleleri ve menfaat çatışmaları sağlam bir sulhun yapılmasını da geciktirmişti. Ancak 1296'da Aragon hanedanından Fadrique (Sicilyalı II. Federico, 1296-1337) Sicilya Kralı olmuş¹¹ ve kısa bir süre sonra 19 Ağustos 1302'de *Caltabellota* Antlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte, Napoli-Sicilya Krallığı böylece ikiye ayrılmış oldu. Sicilya'nın Aragon Krallığı'na iltihak etmesiyle burada Fransız *Angevin* iktidarı son bulmuştu¹². Sicilya'nın elden çıkışıyla başlayan hadiseler, uzun bir süre sonra, XIV. yüzyılın ortalarına doğru, Napoli Krallığı'nın da Fransız iktidarından çıkışını beraberinde getirmiştir. Aragon Kralı V. Alfonso (s. 1416-1458)'nun 1442'de Napoli Krallığı'nı ilhak etmesiyle birlikte Fransız nüfuzu İtalya'nın güneyinden tamamen ihraç edildi¹³.

Yunanistan'a müdahale etmekle kalmıyor, aynı zamanda, William II Villehardouin'nin desteğiyle maktul Sicilya Kralı Manfred'in Epir'deki mülklerini de ele geçirmiş oluyordu (Julian Chrysostomides, "a.g.m.", s. 30).

⁹ Aragon Kralı III. Pedro'yu Sicilya'daki gelişmelere dâhil eden bir diğer faktör ise kendisinin, maktul Sicilya Kralı Hohenstaufen hanedanından Manfred'in kızı Konstanza ile evli olmasıdır. Bu nedenle, Kral Pedro, Sicilya'da daima Fransız yanlısı bir idareyi savunan o dönemin Papalık müessesesi ve Fransız Anjou hanedanından Sicilya Kralı I. Charles'ın iktidarına karşı, zayıf da olsa, bu evlilikten doğan miras haklarını müdafaa etmiştir (David Hannay, *a.g.e.*, s. 80).

¹⁰ İki Sicilya Kralı I. Charles geri çekilerek Roma'ya geçmiş ve dönemin Papası IV. Honorio, Kral III. Pedro'yu aforoz ederek, Sicilya'daki İspanyol ilerlemesine olan muhalefetini göstermiştir (J. Lee Schneidman, "a.g.m.", s. 335; Carola M. SMALL, "Honorius IV. Pope" maddesi, *Medieval Italy, An Encyclopedia*, Vol. I, ed. Christopher Kleinhenz, 2004, s. 514); Vespers İsyanı, sadece Anjulu Kral I. Charles'ın Sicilya'daki konumunu zedelemekle kalmamış, aynı zamanda İstanbul'a karşı planladığı muhtemel haçlı seferine de balta vurmuştur (Peter Topping, "The Morea, 1311-1364", *A History of the Crusades*, ed. K. M. Setton, Vol. III (The Fourteenth and Fifteenth Centuries) ed. H. W. Hazard, Wisconsin Press, 1975, s. 104); Yaklaşık 150 parçalık bir donanma ile Tunus'tan hareket eden Aragon Kralı III. Pedro Sicilya'ya ayak bastığında, Fransızlara karşı nefret besleyen Sicilyalılar tarafından, sanki Sicilya Kralı gibi, büyük bir coşkuyla karşılanmıştı. Kral Pedro, Napoli-Sicilya Kralı I Charles'a, Sicilya'yu terk etmesi şartını bildirecek bir elçi göndermişti (Francisco de Moxó y Montoliu, "a.g.m.", s. 59).

¹¹ Francisco de Moxó y Montoliu, "a.g.m.", s. 60.

¹² Henri Bresc, "Sicily" maddesi, *Encyclopedia of the Middle Ages*, Vol. 2, 2000, s. 1349-1350; J. Lee Schneidman, *a.g.m.*, s. 344-345; Kenneth M. Setton, *a.g.e.*, s. 143.

¹³ Fransız Anjou hanedanı, Aragon hanedanından olan üyelerin Napoli üzerinde hak iddia etmelerini hazmedememişler ve Napoli Kraliçesi II. Jeanne 1435'te ölünce yerine Anjou hanedanından René'ye geçtiğini beyan etmişlerdi (A. H. Johnson, *Europe in the Sixteenth Century, 1494-1598*, London 1903, s. 14); Napoli Kraliçesi II. Juana (1414-1435) Aragon Kralı V. Alfonso'nun erkek kardeşi Juan ile nişanlanmıştı. Ancak bu nişanlanma kısa sürmüş ve kraliçe II. Juana 1435'te varis bırakmadan öldüğü için Aragon Kralı Alfonso, Napoli tahtı üzerinde erkek kardeşinin miras hakkını bahane ederek, taht için mücadeleye girişmiş ve bir süre sonra, 1442'de Napoli tacını giymişti. V. Alfonso Napoli'yi Aragon hanedanına bağladıktan sonra gayrimeşru oğlu don Ferrante lehine tahttan feragat etmişti (David Hannay, *a.g.e.*, s. 85); Napoli Kralı *Dürash III. Charles* (h. 1382-1386)'ın kızı olan müstakbel Kraliçe

Fransa'nın İstila Politikaları (1494-1514): VIII. Charles ve XII. Louis'nin İtalya Seferleri

Fransa, XV. asrın ortalarına gelindiğinde, İngiltere ile “Yüzyıl Savaşları” denilen bir harpler silsilesinden yeni çıkmış ve Sicilya’dan sonra Napoli’yi de Aragon Krallığı’na kaptırarak, İtalya yarımadasındaki nüfuzunu kaybetmişti. Ancak, Papalık da dâhil olmak üzere, İtalyan devletçiklerinin birbirleriyle yaşadığı ihtilaflar, bu asrın ikinci yarısından itibaren içte ve dışta giderek daha sakin bir ortama kavuşan Fransa’nın ilgisini İtalyan meselelerine çekmeye neden oldu¹⁴. Aynı zamanda, Fransa, İtalyan toprakları üzerindeki yayılcı emellerini önce kuzey, sonra da orta ve güney İtalya’ya teşmil etmek yönünde politikalar gütmeye başlamıştı¹⁵. Diğer taraftan Fransa’yı İtalya’ya yönlendiren bir diğer siyasî faktör ise, Milano Dukü Ludovico Sforza’nın 1494’te VIII. Charles’dan yardım istemesidir¹⁶. Bütün bu faktörlerin yanında, Napoli Kralı I. Fernando (ya da Don Ferrante)’nun 1494’te ölmesiyle Fransa Kralı VIII. Charles’ın İtalya üzerindeki planlarının aynı ana denk gelmesi, şimdilik boş kalan Napoli tahtı için muhtemel Aragon (İspanyol)-Fransız çatışmasının yeniden patlak vermesini de beraberinde getirdi. Çünkü Fransa Kralı VIII. Charles, Papa VI. Alejandro (1492-1503)’ya, boş kalan Napoli Krallık tacının, başka bir yabancı hanedan üyesi yerine, kendisine verilmesini ısrar etti. Ne var ki, Papalık müessesesinin 14 Nisan 1494’te toplandığı bir mecliste Napoli Krallığı’nın Aragon hanedanından II. Alfonso (h. 1494-1495)’ya verilmesi kararlaştırıldı¹⁷. Bu durum bardağı taşıran son damla oldu ve böylece Fransa Kralı İtalya’ya

Jeanne II (1414-1435)’in evladı olmadığından, daha önceden evlatlık edindiği V. Alfonso, kraliçeye karşı harekete geçmişti. Ancak Kraliçe Jeanne’nın sonradan başka evlatlıkları da olduğu ve Alfonso ile bu evlatlıklar arasında meydana gelen mücadeleyi Alfonso kazanarak 1442’de Napoli Krallığı’nı ele geçirmişti (İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1975, s. 459).

¹⁴ İngiltere ile yapmış olduğu Yüz Yıl Savaşları’ndan daha güçlü çıkarak, içeride meclisi, merkezi otoriteye karşı muhalif bir kurum olmaktan uzaklaştırmış ve çevresindeki ülkeler nazarında rakip olarak görülmeye başlanan Fransa, gözünü hemen İtalyan yarımadasına çevirecektir (A. H. Johnson, *a.g.e.*, s. 4-7).

¹⁵ İtalyan yarımadasının savaflara maruz kalması, devletlerin siyasi menfaatlerinin yanında, bu yarımadaın sahip olduğu maddî-kültürel zenginlik, coğrafi, stratejik ehemmiyetine de atfedilir (Stephen J. Lee, *Avrupa Tarihinden Kesitler 1494–1789*, çev: Ertürk Demirel, Dost Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2002, s. 64-65); Meselesinin siyasî yönüne bakıldığında Fransa’nın İtalya üzerinde beslediği emellere ek olarak, Napolili soyluların tavırları ve II. Alfonso ile Milano Dukalığı arasında zaten yaşanan anlaşmazlıklar da eklenebilir (William Maltby, *The Reign of Charles V*, New York 2002, s. 33).

¹⁶ Milano dukası Ludovico Sforza, kendisine karşı Floransa ve Napoli arasında gizli bir ittifakın yapılmasından endişelendiği için Fransa Kralı VIII. Charles’dan yardım istemek zorunda kalmıştı (Stephen Lee, *a.g.e.*, s. 65); Ancak, bu sayılan sebepler, Fransa Kralı VIII. Charles’ın o sırada İtalya’ya yapacağı harekâtın tetikleyici unsurları olmuştur. Bu yüzyılın ortalarında Fransız nüfuzundan çekinen ve Venedik ile Papalığın tavırlarından şüphelenen İtalyan devletlerinden özellikle Milano dukalığı, Napoli Kralı V. Alfonso’nun tavsiyesiyle Milano, Floransa ve Napoli arasından üçlü bir ittifakın yapılmasına razı olmak zorunda kalmıştı. Ancak bu ittifak, VIII. Charles’ın İtalya’yı işgal etme arifesinde çatırdamış ve yalnız kalan Milano’yu daha da endişelendirmişti (A. H. Johnson, *a.g.e.*, s. 26; İsmail H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 463).

¹⁷ Napoli Kralı Fernando (Ferrante)’nun Ocak 1494’te ölümüyle birlikte, Papa VI. Alejandro Napoli tacının yine Aragon Hanedanından gelecek bir üyenin idaresinde kalmasında ısrarla duruyordu. Hiç vakit kaybedilmeden Aragon Hanedanından Kalabriya Dukü Alfonso, doğrudan Papa VI. Alejandro’nun rızasıyla Mayıs 1494’te Napoli tacını giydi (David Sanderson Chambers, *Popes, Cardinals and War:*

gerçekleştireceği savaşın hazırlıklarını tamamladıktan sonra, emrindeki Fransız birlikleriyle Alpleri aşmış, 17 Kasım 1494'te yarımadanın kuzeyinden Floransa'ya girdi¹⁸. Bu arada Fransa'nın hızlı ilerleyişinden endişelenen Papa VI. Alejandro, bu tehlike karşısında II. Bayezid'den yardım isteyecek kadar geleneksel Hıristiyan politikalarından sıyrılmanın eşğine geldi¹⁹. Ancak bundan bir sonuç alamayan Papa VI. Alejandro, kral VIII. Charles'ın Roma'ya girişine ses çıkaramadı. Gerçi Fransa Kralı, Papa ile bir anlaşma yapıp, Roma'da uzun süre kalmayarak Napoli'ye doğru yola çıktı²⁰. Bu sırada Napoli tahtına henüz oturmuş olan II. Alfonso, tebaası tarafından sevilmediğinin farkında olarak, tacını oğlu II. Fernando (Ferrantino)'ya bırakarak 3 Şubat 1495'te Sicilya'ya firar etti. II. Fernando da Fransız ilerleyişine karşı kendisini savunmak istemiş, ancak bundan bir sonuç çıkmayınca ve O da krallığı terk etmek zorunda kalmıştı. Bu esnada Fransa Kralı VIII. Charles 22 Şubat 1495'te Napoli'ye girmiş oldu²¹.

The Military Church in Renaissance and Early Modern Europe, New York 2006, s. 94); Bu kararlar birlikte, İtalya'da Aragon yanlısı karardan ötürü VI. Alejandro'ya karşı bir cephe oluştu. Gelecekte II. Julius adıyla Papa olacak olan Guiliano della Rovere, VIII. Charles'ı ziyaret ederek, VI. Alejandro'ya karşı bir cephe oluşturacaklardır (Kenneth M. Setton, *The Papacy and the Levant, 1204-1571*, Vol. II, Philadelphia 1978, s. 450); Guiliano della Rovere, Roma'da toplanacak bir konsille, *domuz* diye hitap ettiği VI. Alejandro'yu Papalıktan atmaya teşebbüs eder (Hans Pfeffermann, *Rönesans Papalarının Türklerle İşbirliği*, çev. Kemal Beydilli, Tarih ve Tabiat Vakfı yayınları, İstanbul 2003, s. 89).

¹⁸ Floransa dükü, güç bela yapılan bir anlaşma uyarınca, dukalığının zarar görmemesi için VIII. Charles'a ödünç olarak 120.000 florin ödemek zorunda kalmıştır (Eve Borsook, "Decor in Florence for the Entry of Charles VIII of France", *Mitteilungen des Kunsthistorischen Institutes in Florenz*, 10. Bd., H. 2, (Dec., 1961), s. 116; A. H. Johnson, *a.g.e.*, s. 19-21).

¹⁹ Bu dönemdeki Fransız tehdidi karşısında Papalık-Türkiye-Napoli Krallığı arasındaki menfaat birliği yönünde yapılan görüşmeler dikkat çekicidir. Fransa Kralı VIII. Charles'ın İtalya üzerine sefer düzenlemesinden endişelenen Papa VI. Alejandro, Sultan II. Bayezid'e talimatlarını iletme üzere 1494'ün ilkbaharında Cenevizli Giorgio Buzardo'yu İstanbul'a gitmesi için görevlendirdi. Papa'nın Fransa'nın yayılmacı siyasetine yönelik endişelerini ihtiva eden mektubu, o dönemde Papalık Makamı'nın Hıristiyan geleneklerinden nasıl sıyrıldığını göstermesi açısından oldukça ehemmiyetlidir (Hans Pfeffermann, *a.g.e.*, s. 87-112); İspanyol Borgia sülalesine mensup Papa VI. Alejandro, bu sırada Napoli Krallığı ile kan bağıyla ilişkisi olduğundan, Fransız tehdidi karşısında yardım için II. Bayezid'e elçi göndermişti. Ne var ki, İstanbul'dan dönen elçilerin İtalya'ya ayak basar basmaz yakalanmaları ve Fransa Kralı VIII. Charles'ın Roma'ya girmesi neticesinde böyle bir Türk-Papalık ittifaki kâğıt üzerinde kalmıştır; Aragon Kralı II. Alfonso'nun Fransız ilerleyişine karşı aldığı tedbirlerden biri de II. Bayezid'den yardım istemek olmuştur, ancak bundan bir sonuç çıkmamıştır (İsmail H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 459; M. De Voltaire, *The General History and the State of Europe*, C. II, 1758, s. 89-90); O dönemde V. Alfonso'nun, Fransız ilerleyişine karşısında Türkiye'ye firar edeceğine yönelik rivayetlerin dolaştığı belirtilmektedir. Ayrıca, bu dönemde kısa süreliğine de olsa, Cem Sultan'ı ele geçiren Fransa Kralı VIII. Charles karşıtı bir politika izleyen İstanbul, bu tehlikeye karşı, civar kalelerin sağlamlaştırılması, donanma ve kara birliklerinin hazır tutulması gibi, bazı tedbirlere de başvurmuştu. Ancak Napoli Krallığı için faal bir yardım gerçekleşmemiştir (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. II), s. 478).

²⁰ Kilise ait imtiyazları havi maddelerin dışında şu dört maddeyi içermesi ön görülmekteydi: birincisi: Cem Sultan'ın teslimi, ikincisi: Sultan'ın yapmakta olduğu ödemeleri Papa'nın almaya devam etmesi, üçüncüsü: Cesar Borgia'nın Charles'a "refakat" (daha doğrusu "rehine" olarak) etmek üzere Napoli'ye gönderilmesi, dördüncüsü: Engelsburg'un teslimi (Hans Pfeffermann, *a.g.e.*, s. 104; David Sanderson Chambers, *a.g.e.*, s. 95).

²¹ Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. II), s. 481-482).

Fransa'nın İtalya'daki ileri hareketinin herhangi bir engele takılmadan zirveye ulaştığı Napoli safhasından sonra, diğer Avrupalı devletlerin VIII. Charles'a karşı ortaklaşa aldıkları tepkinin belirmesi de gecikmedi. Fransa'nın bu beklenmedik ilerleyişi ve genişlemesi karşısında gizliden gizliye konfederasyon tarzında bir örgütlenme gerçekleşti. Fransız karşıtı bu örgütlenme 31 Mart 1495 tarihli Venedik Birliği idi²². Venedik'in bu konfederasyona katılma amacı sözde Türklere karşı cephe almak olsa da, konfederasyonun asıl gayesi Fransız nüfuzunu İtalya'dan atmaktı. Napoli tahtını henüz ele geçiren Kral VIII. Charles, böyle bir örgütlenme karşısında geri çekilmeyi uygun gördü²³ ve İtalya'ya gerçekleştirdiği sefer, kısa vadeli olsa da, yarım yüzyılı aşacak bir savaşlar silsilesinin ilk perdesini açmış oldu. Fransa Kralı VIII. Charles, geri çekildikten bir süre sonra, 7 Nisan 1498'da hayatını kaybetti.

VIII. Charles'ın ölümünden sonra Fransa'nın İtalya üzerindeki iddiaları devam ederken, adı geçen kral varis bırakmadan öldüğü için yerine *Valois* hanedanının *Orleans* kolundan *XII. Louis* (1498-1515) 27 Mayıs 1498'de Fransa tahtına oturdu. *XII. Louis*, Fransa tahtında kalacağı on yedi sene boyunca, tıpkı selefi gibi, Fransa'nın İtalya'daki tarihî miras haklarını sürekli gündemde tutarak yayılmacı bir politika izlemeye kararlıydı²⁴. Diğer taraftan da, İtalyan devletçikleri arasında birtakım ihtilaflar yaşanmaya devam etmekteydi. Fransız ve Aragon (İspanyol) nüfuzlarını bir diğerine karşı kullanmayı artık bir politika olarak benimseyen İtalyan devletçikleri, kimi zaman siyasetlerinde manevralar yaparak taraf değiştirirken, kendi topraklarının bir anarşizm yuvasına dönüşmesine de zemin hazırlıyorlardı. Öyle ki, VIII. Charles'ın İtalya'ya yönelik politikasının karşısında durmuş olan Papa VI. Alejandro, şimdi ise, aradaki anlaşmazlıkları gidermek amacıyla, tahta henüz çıkmış olan *XII. Louis*'yi yeni bir haçlı seferinin başında görmek ümidini besliyordu²⁵. Gerçi Papa, yeni krala,

²² Fransa Kralı VIII. Charles'ın İtalya'ya girme hazırlıklarında bulunduğu sırada Papa VI. Alejandro'nun dış politikasını eleştirip, önceleri Fransız yanlısı tavrı sergileyen Kardinal Ascanio Sforza Papayla yaşadığı ihtilafları bir kenara bırakarak onunla yeniden uzlaşıyordu. Bu uzlaşmaya, İmparator Maksimiliano, Aragon Krallığı, Venedik ve Milano Dukalığı gibi Fransız karşıtı tavrı sergileyen diğer güç merkezlerinin de dâhil olmasıyla birlikte Venedik'te bir "birlik" oluşturuldu. Bununla birlikte bu birliğin amaçları arasında İtalya'da sükûnetin sağlanması, Hıristiyanlığın muvaffakiyeti, papalık ve imparatorluk haklarının güvence altına alınması ve bu sözleşmeye katılan tarafların herhangi bir saldırıya maruz kalmaması gibi hükümler yer alıyordu (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. II)*, s. 485-487); Bu birliğin oluşmasında temel rol oynayan Papanın oğlu Cesare Borgia, Mart 1495'te Vatikan'da gerçekleştirilen görüşmelerde hazır bulunmakla birlikte, Venedik, Aragon Krallığı ve Milano Dukalığını yeni bir Fransız karşıtı ittifaka ya da "Mukaddes Birliğe" çekebilmişti (David Sanderson Chambers, *a.g.e.*, s. 95).

²³ Böylece bu yeni ittifak (ya da Venedik Birliği) VIII. Charles'ı Napoli'den geri çekilmeye zorlamış oluyordu (David Sanderson Chambers, *a.g.e.*, s. 95); VIII. Charles'ın geri çekilme esnasında başka bir Fransız kara ordusu, adı geçen konfederasyonun sayıca üstün birliklerine karşı savaşmış ve galip gelmişti. Ancak bu esnada geri çekilen kralın maiyeti İtalyanların yağmasına maruz kalsa da, Fransa'ya geri dönüş yoluna devam edilmişti (A. H. Johnson, *a.g.e.*, s. 23).

²⁴ *XII. Louis*, tahta geçer geçmez İtalya ile ilgili politikalarını hayata geçirip, böyle bir teşebbüse Milano Dukalığı'nı işgal ederek başlamak niyetindeydi (Michael A. Sherman, "Political Propaganda and Renaissance Culture: French Reactions to the League of Cambrai, 1509-10", *The Sixteenth Century Journal*, Vol. 8, No. 2, Humanism in the Early Sixteenth Century, (July, 1977), s.100).

²⁵ Bu dönemde ikili bir politika izleyen (ya da izlemek zorunda kalan) Papa VI. Alejandro, İtalyan'ın içinde bulunduğu karmaşıklığından dolayı yüzünü Fransa Kralı *XII. Louis*'ye dönerken, kısa bir süre önce müttefik olarak gördüğü Napoli Krallığı'ndan giderek uzaklaşmaktaydı (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C.*

selefinin yapmış olduğu gibi, bütün enerjisini İtalyan meselelerine harcaması karşılığında, kötü akıbetin yine Hıristiyan âlemi aleyhine olacağını hatırlatmaktan da geri kalmıyordu. Papa ile Fransa Krallığı arasında bu tarz bir diplomasi trafiği yaşanırken, İtalya'daki güçler, ikinci bir Fransız istilasının arifesinde artık yerlerini almaya başlıyorlardı. Venedik ve Papa VI. Alejandro, Fransa Kralı XII. Louis'nin desteğine yeşil ışık yakmışlarken, böyle bir konjonktürde zor durumda kaldığı için Osmanlılarla işbirliğine kadar giden Milano Dukası Ludovico il Moro di Sforza²⁶ ve Napoli Kralı I. Federico ise karşı tarafta yerlerini alıyordu. Bir süre önce Fransa aleyhine yapılmış olan Venedik Birliği de çatırdamaya başlamıştı.

Venedik ile Osmanlı arasında patlak verecek olan 1499-1503 savaşının hemen öncesinde Fransa Kralı XII. Louis 1499'un yazının sonlarına doğru harekete geçerek 6 Ekim'de Milano'ya girdi²⁷. Fransa Kralı'nın Milano Dukalığından sonra hedefinde Napoli Krallığı bulunuyordu. Ne var ki, XII. Louis, sıra dışı bir adım atarak Napoli'yi doğrudan ilhak etmek yerine, en azından bir parçasıyla yetinmeyi uygun gördü²⁸. Böylece *Katolik* Fernando ile Kasım 1500'de *Granada Andlaşmasını* imzaladı. Bu anlaşmaya göre Napoli Krallığı ikiye bölünüp, kuzey kısmı Fransa'ya, güneyi ise Aragon Krallığı'na bırakılmış oldu²⁹. Ayrıca, Napoli eski Kralı I. Federico da krallık haklarından vazgeçip Fransa'ya gitmek zorunda kalmıştı. Diğer taraftan Papa VI. Alejandro 25 Haziran 1501'de çıkarmış olduğu bir fermanla, Fransa ile Aragon Krallığı arasında Napoli'nin son durumu ile ilgili olarak kararı sunmuştur³⁰.

II), s. 509-510; Robert Finlay, "The Immortal Republic: The Myth of Venice during the Italian Wars (1494-1530)", *The Sixteenth Century Journal*, Vol. 30, No. 4, (Win, 1999), s. 933).

²⁶ VI. Alejandro'nun, şimdi Fransız yanlısı olmasının nedeni, kendi oğlunu Napoli Kralı'nın kızıyla evlendirme planının suya düşmüş olması idi. Fransa Kralı XII. Louis'yi destekleyen Venedik karşısında çaresizliğe düşmüş olan Milano Dukası Ludovico il Moro (Sforza), Osmanlı ile temasa geçip, II. Bayezid'i Venedik topraklarına saldırtmıştır. Milano Dukalığı ile aynı kaderi paylaşan Napoli Krallığı ise kendi meseleleriyle meşgul idi (A. H. Johson, *a.g.e.*, s. 35-36; Hans Pfeffermann, *a.g.e.*, s. 108); Şimdi Fransız-Venedik ittifakına karşı Venedik'in rakipleri olan Papa, Napoli ve Milano Bayezid'i el atından kışkırtıyorlardı. Zira Venedik-Osmanlı deniz savaşı arifesinde Venedik'in Fransa ile ittifakı İstanbul'u hayli endişelendirmişti (Halil İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları-1, Klasik Dönem (1302-1606): Siyasi, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009, s. 132-134; Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. II)*, s. 513-514).

²⁷ XII. Louis'nin Milano zaferini eski çağların kahramanlıklarıyla eş tutarak, kralın ihsan ve lütuflarını elde etmeye çalışan bir sanatçı zümresi bulunmaktaydı. Sanatçılar arasında kralın himayesine girmek suretiyle daha iyi yerler edinme ve eski konumlarını kaybetmeme düşüncesi vardı (Robert W. Scheller, "Ung fil tres delicat: Louis XII and Italian affairs, 1510-1511", *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*, Vol. 31, No. 1/2, (2004-2005), s.5, 9; A. H. Johson, *a.g.e.*, s. 37-38); Ancak, Ludovico il Moro, dukalığını yeniden ele geçirmek amacıyla geri döndüğü Milano'da 1500 senesi Nisan'ının başlarında Fransız kuvvetlerince yakalanarak, ömrünün sonuna kadar hayatını hapistede geçirirken, Milano Dukalığı da 1512'ye kadar Fransız idaresine girmiş oluyordu (Robert Finlay, "a.g.m.", s. 935).

²⁸ XII. Louis, İtalya'daki başarılarına rağmen, sadece *Katolik* Fernando'nun değil, dönemin diğer büyük Avrupa devletlerinin tepkisinden de çekiniyordu (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. II)*, s. 536).

²⁹ Böyle bir anlaşmanın yapılmasını daha çok Fransa Kralı XII. Louis istemiştir. Fransa Kralı için en azından Napoli'nin yarısına sahip olmak hiç sahip olamamaktan daha iyidir (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. II)*, s. 536).

³⁰ Napoli'nin iki kral paylaşılması karşısında Papalığın sessiz kalması düşünülemezdi. Papa VI. Alejandro'nun onayına göre Napoli ve Kudüs Kralı unvanıyla birlikte kuzeydeki şehirler Fransa'ya

Napoli'deki sükûnetin, iki tarafın karşılıklı olarak verdiği taahhütler sayesinde devam etmesi beklenirken, Fransızların yeniden ileri harekete geçmesiyle beklentiler boşa çıktı³¹. Zira Fransız komutan *Stuart d'Aubigny*, 4 Ağustos 1501'de Napoli'ye girerek, civar şehirleri ele geçirdi³². Bu sırada, Papa, Fransız tarafgirliğinden uzaklaşıp, *Katolik* Fernando'ya yaklaşmaya başladı. İki taraf arasında 1502 senesinin Temmuz'undan 1503'ün Mayıs'ına kadar yapılan savaşlarda mutlak bir Fransız üstünlüğü varken, İspanyol Umumî Büyük Kaptanı *Gonsalvo Fernandez de Cordoba*, maiyetindeki birliklerle, Napoli ve yakındaki şehirleri yeniden ele geçirerek, Fransızları sürmeyi başardı³³. Savaşın daha fazla uzama ihtimali olmadığı için, iki devlet arasında yapılan 1 Ocak 1504 tarihli anlaşma ile Napoli Krallığı nihaî olarak Aragon Krallığı'na devredilirken, kısa süre önce, Papalık tahtında kaldığı süre içinde farklı politikalar izleyip, Türklerle dahi işbirliği yapabilecek kadar geleneğin dışında kararlar alabilen VI. Alejandro, hastalanıp, 18 Ağustos 1503'te hayatını kaybetti.

Napoli Krallığı'nı tamamen kaybetmesine rağmen Fransa'nın İtalya'ya olan ilgisi hiçbir surette azalmadı. Fakat, hareketliliğin yönü, bu kez, İtalya yarımadasının kuzeyine kayıyordu. Ne ilginçtir ki, şimdiye değin büyük bir tehlike olarak görülen Fransa, kısa bir süre sonra Venedik'e karşı oluşturulmuş bir ittifak sistemine dâhil oldu³⁴. Ancak bu sırada, daha on sene öncesine kadar Fransız yanlısı politika izleyen ve şimdi ise Papalık tahtına oturmuş olan *II. Julio* (1503-1513), 1507'den sonra bu politikasını terk etmeye başladı³⁵. Avrupalı devletler, bu siyasî gelişmeler çerçevesinde, birbirlerine karşı el altından düşmanlık besleseler de, asıl amacı Türklere karşı yapılması beklenen, ancak gerçekleşme ihtimali çok düşük olan bir ittifak ya da birlik oluşturmak için ortam yokluyorlardı. Zira, İmparator I. Maksimiliano, Türk tehlikesinden ziyade, Venedik'in bu dönemdeki toprak kazançlarına karşı XII. Louis'e yaklaşma gereğini duyuyordu³⁶. Fransa, Aragon Krallığı, Mukaddes Roma İmparatorluğu,

---

verilirken, Aragon Krallığı'na ise güneydeki birkaç şehir kalıyordu. Üstelik Fransa ve Aragon Kralları, Papalığa vergi vermenin yanında, onu krallıklarına ait bütün mülklerinin gerçek hâkimi olduğunu da kabul edeceklerdi (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. II)*, s. 537).

³¹ Osmanlı-Venedik deniz savaşlarının başladığı ve bu yüzden de Türk tehlikesinin çok yakından hissedildiği bu dönemde Fransız-Aragon anlaşmasının uzun süreceği umuluyordu. Çünkü politikalarında ikili oynamayı tercih eden Papa VI. Alejandro, çıkarmış olduğu uzlaştırıcı fermanla, bu iki gücü Türklere karşı bir "Haçlı" seferi şemsiyesi altında birleştireceğini düşünüyordu (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. II)*, s. 537).

³² XII. Louis, bu icraatından sonra, gerçekten de Türklere karşı yapılacak bir Haçlı seferi için adım atmak istese de, bundan herhangi bir sonuç çıkmamıştır (Robert W. Scheller, "a.g.m.", s. 18; Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. II)*, s. 538).

³³ De Cordoba'nın başarısı, maiyetindeki birliklerin hafif zırhlı olmasına dayandırılmaktadır. Böylece Fransız tehdidi Napoli'den şimdilik uzaklaştırılıyordu (Kenneth M. Setton, *The Papacy and the Levant, 1204-1571*, vol. III, Philadelphia 1984, s. 14-15; A. H. Johson, *a.g.e.*, s. 45-46).

³⁴ Öncelikli olarak Papa II. Julio'nun Venedik'e karşı faal bir ittifakın yapılmasına ilişkin umutlarının gerçekleşmesi, Fransa Kralı XII. Louis ile İmparator I. Maksimiliano'nun aynı tarafta olmasına bağlıydı (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 52).

³⁵ Rober W. Scheller, "a.g.m.", s. 28-29, 30.

³⁶ Mukaddes Roma İmparatoru I. Maksimiliano, her ne kadar Türklere karşı için olsa da, 1508'in Şubat'ında, Fransız sarayından Venedik'e karşı muhtemel bir ittifak cevabının gelip gelmeyeceğini gizliden gizliye yokluyordu. Ne var ki, Fransa'dan aldığı destekle Venedik'e savaş açan İmparator mağlup olmuş ve Venedik'e karşı toprak kaybetmiştir (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 52).

Macaristan Krallığı, Papalık Devleti'nin içinde bulunduğu Avrupalı devletler, 10 Aralık 1508'de *Cambrai Birliği*'ni meydana getirdiler³⁷.

Fransa, Cambrai Birliği sayesinde, en azından, kuzeydeki tarihî miras haklarını gündemde tutmak yönünde politikalar izlemeye devam ederken, aynı zamanda, işgal hesaplarından da vazgeçmiyordu³⁸. Bu amaçla birtakım teşebbüslere girişti. Bir süre sonra elçisini Venedik Cumhuriyeti'nden çeken Fransa, kendisini bir anda bu Cumhuriyet ile savaşta buldu. XII. Louis, 14 Mayıs 1509'da Venedik'le giriştiği *Agnadello Savaşı*'nda galip gelen taraf oldu³⁹. Venedik ise bu durum karşısında Cambrai Birliği'nin diğer üyelerini, Fransa'ya karşı bir cephe oluşturmak için ikna etmeye çalışıyordu. Özellikle de, Cambrai Birliği'ne zaten isteksizce katılmış olan Papa II. Julio'yu ikna etmek için Venedik o tarihlerde aralarında sulhun olduğu Türklere karşı yapılacak bir haclı seferine katılmayı bile taahhüt ediyordu. Gerçi Venedik bu birliğe karşı kendisini güvence altına almak için Osmanlı'ya yardım çağrısında bulunmaktan da geri kalmıyordu. Papalık da, buna mukabil olarak, Venedik'in diğer Avrupalı Devletler karşısında düştüğü duruma düşmemek için, Cumhuriyet ile 15 Şubat 1510 tarihli bir anlaşma imzaladı⁴⁰. Bu olay, Fransa ve İmparator I. Maksimiliano'yu ister istemez aynı safa itti. Çünkü İmparator, Fransa'yı hala Venedik'e karşı güvence olarak görüyordu⁴¹. Görüldüğü üzere dengeler yine değişiyordu.

Aragon Krallığı ise bu tarihlerde daha çok Kuzey Afrika'ya yaklaşmaya ve İberya'daki İslam'a karşı mücadeleyi Cebelitarık'ın öte yakasına taşımaya başlıyordu⁴². Bu, şimdilik Aragon Kralı II. Fernando'yu İtalyan savaşlarından uzaklaştırıyordu. Ancak *Katolik* Fernando, Papalık-Venedik yakınlaşmasının yanında, daha sonra, Ekim 1511'de yine Papalık, Venedik ve İngiltere'nin de dâhil olduğu "Kutsal Birliğe" katılıp, saf değiştirirken, Fransız karşıtı bir politika izlemeye başladı⁴³. Böylece, İtalyan savaşlarının ilk safhasının son aşamasına doğru

³⁷ 1508'in Kasım'ında Venedik'in düşmanları Cambrai'de bir araya geldiler. Gerçi Venedik aleyhine toplanılmış olmasına rağmen, örneğin, İmparator Maksimiliano'nun müşaviri Matthias Lang ve Cardinal Georges d'Amboise, aynı zamanda, Türklere karşı bir "birliğin" teşekkülünü de müzakere ediyorlardı. Bu müzakereye İmparatorun kızı da dâhil olmakla birlikte, Aragon ve İngiltere'nin temsilcileri de bulunuyorlardı. Cambrai Birliği neticesinde, öncelikli olarak, İmparator Maksimiliano ile XII. Louis arasında barış sağlanırken, Milano Dukalığı'nın bir Fransız toprağı sayıldığı kabul ediliyordu. Ne ilginçtir ki, kısa bir süre önce İtalyan savaşlarında birbirlerine muhasım olan Fransa ve Aragon Krallığı Venedik'e karşı aynı safta yer alıyorlardı. (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 53);

³⁸ Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 55.

³⁹ Cambrai Birliği'nin üyelerinden olan İmparator I. Maksimiliano, Fransa'nın Venedik karşısında aldığı bu zafere sesini çıkarmaz. Çünkü İmparator, kendini, Venedik'ten ele geçirdiği toprakları ancak Fransız ilerleyişine borçlu hissetmektedir (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 60; Rober W. Scheller, "a.g.m.", s. 198; M. De Voltaire, *a.g.e. (C. II)*, s. 110).

⁴⁰ Öyle ki, Papa, bu kez, Fransa'nın ilerleyişi karşısında sanki Venedik'i bir umut olarak görüyordu (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 75, 78-80; George Perceval, *The History of Italy, From the Fall of the Western Empire to the Commencement of the Wars French Revolution*, London 1825, s. 316-318).

⁴¹ Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 94.

⁴² Özellikle de 16. Yüzyılın hemen başlarından itibaren, Amerika'ya nazaran daha az cazibesi olmasına rağmen, İspanyollar Kuzey Afrika'da stratejik yerleri ele geçirmeye başlıyorlardı (Charles Petrie, *Philipp II. von Spanien*, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1965, s. 110).

⁴³ (Scheller, "a.g.m.", s. 5; Theodor E. Mommsen, (Jun. 1948), "The Accession of the Helvetian Federation to the Holy League An Unpublished Bull of Pope Julius II of March 17, 1512", *The Journal of Modern History*, vol. 20, No. 2, s. 123-124)

yaklaşıldığında XII. Louis'ye karşı oluşturulan bu "Kutsal Birliğe" katılan İspanya yüzünü yeniden İtalya'ya çeviriyordu⁴⁴. Tam bu sırada sürpriz bir gelişme yaşandı. İmparator I. Maksimiliano, Venedik'e karşı XII. Louis'yi destekleme politikasından vazgeçiyordu⁴⁵. Böylece, Fransa sadece İtalyan Ferrara dukalığının desteğini elinde tutmuş oluyordu⁴⁶. Bu sırada, Aragon Kralı *Katolik* II. Fernando'nun birlikleri savaş hazırlıklarını tamamlayıp, Napoli'den kuzeye doğru ileri harekete geçmeye başladı. Napoli Krallığı'nın kesin olarak Aragon Krallığı'na devredildiği 1504'ten bu yana kadar Fransız ve İspanyol birlikleri ikinci kez bir meydan savaşına girişiyorlardı. 12 Nisan 1512'de *Ravenna* denilen yerde iki ordunun karşılaştığı ve o dönemin en kanlı geçen savaşında Fransızlar ezici bir şekilde İspanyol birliklerini mağlup etmeyi başardı⁴⁷. Bu savaşta ünlü Fransız komutan *Gaston de Foix* hayatını kaybetmiştir.

XII. Louis, Ravenna Savaşı'ndan sonra Kuzey İtalya'daki konumunu sağlama alacağını umuyordu. Savaştan hemen sonra Fransız birliklerinin bölgede yaptıkları yağma ve tecavüz İtalyanların tepkisini çekmişti. Ne var ki, XII. Louis, Papa ile uzlaşma çabaları esnasında, kendisine İngiltere'nin Fransa'nın sahillerine saldırdığına yönelik haberler ulaşınca, Milano da dâhil olmak üzere, İtalyan yarımadasından geri çekilmek zorunda kaldı⁴⁸. Öte taraftan, İtalya'daki gelişmeler her an değişebildiği için ne olacağını kestirebilmek epey güçleşiyordu. Üstelik, Fransa'nın İtalyan yarımadasından sürülmesinden hemen sonra, bu kez Aragon Kralı *Katolik* Fernando'nun yayılcı siyaset gütmesi, yeni dağılmış Kutsal Birliğin diğer üyelerini endişelendiriyordu. Çünkü devletler arası politikaların anlık değişmesi İtalyan savaşlarının ilk safhasında yaşanan en önemli vechesi idi. Papa II. Julio, İmparator I. Maksimiliano ile anlaşma yaptıktan sonra, Venedik de yüzünü kısa bir süre önce düşmanı olan ve yeniden toparlanma fırsatını yakalayıp, şimdi bir kez daha İtalya'ya dönüş hazırlıkları yapan Fransa'ya çeviriyordu⁴⁹. Ancak, bütün bu gelişmelerin yaşandığı sırada Papa II. Julio Şubat 1513'te Şubatı'nda hayata gözlerini yumduktan hemen sonra yerine X. Leon Papalık tahtına oturdu.

⁴⁴Bunun en belirgin işareti ise Katolik Fernando'nun, Fransa'nın tazyikiyle olan toplanmış Pisa Konseyi'ne olan aşırı muhalif tavrı idi. Çünkü XII. Louis, Papa II. Julio'nun ölmesi ihtimalinde, yerine Fransız menfaatlerini gözetken bir papayı seçtirebilirdi (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 103).

⁴⁵İmparator I. Maksimiliano, bu kez, yüzünü Papa'ya dönerken, diğer taraftan da Venedik'le bir barış yapmaya hazırdı (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 108).

⁴⁶Ferrara dukalığı Fransa'ya destek vermekten ziyade Fransa'nın güvencesi altında olmak istiyordu (George Perceval, "a.g.m.", s. 328-329).

⁴⁷Bu savaşta her iki taraf da çok fazla zayıyat vermiştir (A. H. Johnson, *a.g.e.*, s. 68-70; Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 116-117).

⁴⁸XII. Louis'in kazandığı zaferin nimetlerinden istifade edememesi gerek tam da bu sırada Navarra Krallığı'nı ülkesine katmak isteyen Aragon Kralı Fernando ile yaşadığı sınır çatışmaları gerekse İngiltere'nin Fransa'nın kuzey sahillerine yaptığı saldırılara atfedilir. Bu sayede İspanyollar ve Papalık İtalya'nın kuzeyinde pek çok yeri ele geçirmişlerdi. Fransa ile olan işbirliğini terk eden İmparator I. Maksimiliano Kutsal Birliğe katıldıktan sonra Milano dukalığının eski sahiplerine iade edilmesinde taraf olmuştur (George Perceval, "a.g.m.", s. 334-335; Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 130).

⁴⁹Papalık ile İmparator I. Maksimiliano arasında gerçekleşen ittifak sözleşmesinin Venedik'e ulaşmasının ardından, Cumhuriyet ile Fransa, aralarında Mart-Nisan 1513 tarihli yeni bir anlaşma akdedilmesiyle birlikte, bir kez daha müttefik oluyorlardı. Buna göre, ne Venedik Cambrai Birliği döneminde kaybettiği toprakları geri almaya kadar ne de Fransa Milano Dukalığı'nı elde edinceye kadar savaşmaktan vazgeçeceklerdi (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 135, 144-145).

İtalya için emellerini yeniden gündeme getiren Fransa Kralı XII. Louis son seferine çıktı. Fransız birlikleri, 1513'ün Mayıs'ında İtalya'nın kuzeyini işgal ederken, Venedik birlikleri de Fransızların yardımına koşuyorlardı. Ne var ki, 6 Haziran'da yapılan *Novara* savaşında Fransız birlikleri İsviçreli askerler tarafından mağlup edilirken, Venedikliler de geri çekilmek zorunda kaldı⁵⁰. Bu başarısız teşebbüsten sonra, XII. Louis, İtalya'yı yeniden işgal etme hayallerinin gerçekleşmeyeceğinin farkına varmış oluyordu. Fransa'ya karşı Aragon Krallığı, İngiltere ve Papalığın dâhil olduğu Avrupa'da yeni bir "birlik" kurulurken, XII. Louis 1514 Aralık'ında öldü.

V. Karl'a Karşı Türk-Fransız İttifakı ve Osmanlı'nın İtalyan Savaşlarına Katılması

XV. yüzyılın hemen sonlarından 1514'e kadar pek çok Avrupalı devlet İtalyan savaşlarına bir şekilde dâhil olmuştu. Fransız krallarının yayılmacı siyaseti ve İtalyan devletçiklerinin, menfaatleri icabı sürekli taraf değiştirip, Avrupa'daki devletlerle ittifak kurmaları nedeniyle savaşlar uluslar arası boyutlara bürünmüştü. Bununla birlikte, savaşın yıkıcı ve geri kazanılmaz tesirlerinden en fazla nasibini alanların İtalyan halkı olduğunu da göz ardı etmemek gerekir. Böyle bir siyasî ortamda, XII. Louis'in yerine *Valois* hanedanının *Angoulême* kolundan I. Fransuva (1515-1547) 1 Ocak 1515'te Fransa tahtına oturdu. Uzun süren savaşlardan sonra, saltanatı boyunca daima miras haklarını bahane ederek İtalya'yı savaş alanına çeviren XII. Louis'nin ölümüyle birlikte barışın da beraberinde geleceği umuluyordu. Ancak, beklenenin tam aksi oldu. Çünkü yeni, hırslı, genç kral I Fransuva, tahta geçer geçmez, İtalya üzerindeki taleplerine ara vermeyip, işgal planlarını yeniden gözden geçirdikten sonra, İsviçre'nin tecavüzkâr tavırlarını bahane ederek, maiyetindeki birliklerle ileri harekete geçti⁵¹. I. Fransuva, Alpleri geçip, 13 Eylül 1515'te Milano yakınlarındaki *Marignano Savaşı*'nda İsviçreli birlikleri yenerek, İtalyan savaşlarındaki ilk galibiyetini aldı. Bu galibiyetle birlikte I. Fransuva, Milano Dukalığı'nı da işgal edip, İtalya'nın kuzeyinde kendi hâkimiyetini ihdas etmiş oldu⁵².

İtalyan yarımadasının yeniden bir savaş sahasına dönüşmesine neden olan I. Fransuva, aynı zamanda bu politikasının bir Hıristiyan birliğinin oluşmasına engel teşkil etmesi bakımından, Avrupa kamuoyundaki (en azından Katolik camiasındaki) kötü imajını silmek için, İstanbul'a karşı bir haçlı seferi kozunu öne sürerek, İtalya'daki işgal faaliyetlerini meşru

⁵⁰ A. H. Johson, *a.g.e.*, s. 76; George Perceval, "a.g.m.", s. 343; Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 148.

⁵¹ I. Fransuva, İtalya işgalini gerçekleştirmeden hemen önce İngiltere ile yapılmış daha önceki anlaşmayı yenileyerek kuzey sahillerini güvence altına alıyordu (Edward Dunigan, *A General History of Europe, From the Sixteenth Century to the Peace of Paris in 1815*, New York 1852, s. 5); I. Fransuva, tahta otur oturmaz, İtalya'yı ilk işgal arifesinde İmparator I. Maksilmiliano, Aragon Kralı *Katolik* Fernando, Milano Dukalığı, Floransa ve İsviçre tarafından Fransız karşıtı yeniden oluşturulan "birliğe" katılmakta tereddüt eden Papa'nın anlaşma şartlarını düşünmüş ise de ileri harekât kaçınılmaz olunca anlaşmaktan vazgeçmiştir (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 159-160).

⁵² A. H. Johson, *a.g.e.*, s. 80; Fransızların galip gelmesi şüpheli olan bu savaşa Venedik birliklerinin dahil olması durumu bir anda Fransa'nın lehine değiştirdi. Çok çetin geçen savaş, geçmiş İtalyan savaşlarının en kanlısı idi (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 160).

gösterme yoluna gitti ve bu amaçla Papa X. Leo ile bir araya geldi⁵³. Ne var ki, Fransa Kralı, yapılan bu görüşmeye rağmen, Papa'nın sürekli olarak Türk tehlikesi karşısında tedbirlerin alınmasına dair uyarılarına layıkıyla karşılık verme niyetinde değildi. Asıl amacı, o dönemde yükselişe geçen ve Avrupa'yı hegemonyası altına almak isteyen Habsburglara karşı Fransa'nın toprak bütünlüğünü temin etmektir. Bu durum, Avrupa'nın ortak düşmanı olan Türklere karşı birlikte hareket etme ihtimalinin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği anlamına geliyordu.

I. Fransuva'nın saltanatının ilk senelerinde İtalya'nın kuzeyinde elde ettiği başarılar, sanki bu topraklardaki yerinin kalıcı olmasına ve bununla birlikte Habsburglar aleyhinde ilerlemesini mümkün kılacakmış gibi görünse de, geçici ve kısa vadeli olmanın ötesine geçmemiştir. Çünkü, öncelikli olarak, Fransa Kralı için dönüm noktası sayılacak olayların başında Mukaddes Roma İmparatorluğu için yapılacak seçimler gelmiştir. İmparatorluk seçimlerinden kısa bir süre önce Aragon Kralı *Katolik* Fernando'nun 1516'daki ölümüyle birlikte boşalan İspanya tahtına, Habsburglar hanedanından on altı yaşındaki genç Charles geçecektir. Genç Charles (ya da İspanya Kralı olarak I. Carlos), kısa bir süre sonra dedesi Mukaddes Roma İmparatoru I. Maksimiliano'nun 1519'da ölmesiyle, imparatorluk için boşalan tahtın en prestijli adayı oluyordu. 28 Haziran 1519'da yapılan seçimlerde genç Charles, Alman elektörlerin, kendisini bu unvan için daha uygun görmeleri neticesinde Mukaddes Roma İmparatoru seçildi⁵⁴.

1519'da İmparatorluk tahtına V. Karl namıyla oturan genç Charles'ın, seleflerinden tevarüs eden unvanları Mukaddes-Roma İmparatorluğu şemsiyesi altında birleştirerek, kıta Avrupası'nın büyük bölümünü hâkimiyeti altına alması, I. Fransuva'yı hiç olmadığı kadar endişelendirmişti. Üstelik, Fransa'nın İtalya'daki talihi giderek V. Karl'ın lehine değişmeye başlıyordu. Etrafı Habsburglar tarafından çevrilen Fransa Kralı, değişen konjonktür karşısında Doğu'ya bir haçlı seferi gerçekleştirme emelinden vazgeçip, sözüm-ona İstanbul'a karşı klasik

⁵³ Bu görüşmelerin içeriğinin ne olduğuna dair kesin bir bilgi yok. Ancak muhtemeldir ki, I. Fransuva ile Papa arasında Türk tehlikesi hakkında nasıl hareket edileceği hakkında konuşulmuş olabilir. Çünkü Papa, bu tarihlerde I. Selim'in Avrupa'ya karşı harekete geçeceğini düşünüyordu (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 161-162).

⁵⁴ I. Fransuva ile V. Karl'ın birbirinden farklı yollara başvurarak elde ettikleri sermaye seçimlerin kazanılmasında büyük rol oynamıştır. Fransuva, Medici ailesinden altınlar temin ederken, Charles ise Fuggerlerden krediler sağlamıştır. Kredilerin yanında, elektörlere ödenmesi sonraya bırakılan bonolar verilmiş ve böylece V. Karl imparator olmuştur (Tahsin Fındık, "Osmanlı Belgelerinin Tanıklığı ile XVI. Yüzyılda Osmanlı-Fransız İlişkileri", *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.568); Mukaddes Roma-Cermen İmparatoru I. Maksimiliano, sağlık durumu fenalaşınca, tüm enerjisini torunu olan V. Charles'ı halefi tayin etmeye sarf etmek ve bu amaçla Alman elektörleri, fuggerlerden alınan ödünç paralarla onlara rüşvet vermek suretiyle, razı etmek istemişti. Böyle bir rekabet sürecinde, sadece elektörleri razı etmek yetmiyordu. Aynı zamanda Avrupa kamuoyunun da desteğini almak gerekiyordu. Elektörler ikna edildikten sonra, İngiltere Kralı ile Papa'nın da desteğini kazanan Charles, Mukaddes Roma İmparatorluk tahtına oturdu; İmparatorluk adayları göz önünde bulundurulduğunda, Fransa Kralı I. Fransuva, V. Karl'a nazaran daha baskın görünüyordu. I. Fransuva, İtalya'nın kuzeyinde elde ettiği başarıdan sonra, şayet imparator seçilirse, İstanbul'a karşı bir haçlı seferi düzenleyeceğini söylüyordu. Papa X. Leon bile, ilk başlarda I. Fransuva'yı, bu emelinden dolayı kerhen de olsa destekler gibi görünmüştü. Ne var ki, Alman elektörlerine, Charles'ın vermiş olduğundan daha fazla rüşvet veren I. Fransuva, imparatorluk tacı için uygun görülmedi ve seçimi kaybetti. V. Karl ise, daha sonra, 1529'da Papa VII. Clemente'nin elinden Bologna'da imparatorluk tacını giyecektir (Christopher Hare, *A Great Emperor, Charles V, 1519-1558*, London 1917, s. 56-58; A. H. Johnson, *a.g.e.*, s. 130-131).

haçlı seferi politikasından vazgeçmek zorunda kalıyordu. I. Fransuva, bu tarihten itibaren, böyle bir güce karşı işe yaracağını düşündüğü Doğu Avrupa'da müttefikler edinme politikası gütmeye başladı⁵⁵. 1520'lerin ilk yarısında İtalya'da aldığı darbeler nedeniyle durumunun giderek vahim bir hal aldığını gören I. Fransuva, son kez ve tek başına olmak üzere, İtalya'ya karşı yeniden saldırıya geçti. Ancak 24 Şubat 1525'te Pavia'da yapılan savaşta V. Karl'ın kuvvetlerince mağlup edilip, esir alındı ve derhal, bir sene boyunca esaret hayatı yaşayacağı İspanya'ya götürüldü⁵⁶.

Avrupa'daki dengenin Osmanlı lehine değişmeye başladığı bu dönemde tahta yeni geçmiş olan I. Süleyman (1520-1566), kısa bir süre önce Belgrad ve Rodos'u fethetmişti. Aynı zamanda, seleflerinin bu döneme kadar kazandığı başarılar, Osmanlıyı Orta Avrupa ve yakın Doğu'nun en güçlü ve nüfuzlu bir devleti haline getirmekle birlikte, Süleyman'ı da cihan hükümdarı yapacak faktörler kendini göstermeye başlamıştı. Diğer taraftan, I. Fransuva'nın esaret hayatı yaşadığı dönemde Fransa Krallığı, annesi Louise de Savoie tarafından naibe sıfatıyla idare ediliyordu. Yüzyıllarca İslâm'ın Avrupa'nın içlerine kadar girmesini engelleyen ve tarihi Haçlılık propagandasıyla dolu olan Fransa, bu kez bir İslâm devletinin yardımına başvurmayı bile gözden geçiriyordu. Bu, I. Süleyman'a, Orta Çağ Avrupası'nın ünlü

⁵⁵ I. Fransuva, bu duruma çare bulmak için, V. Charles'a sonradan düşman olan ve ardından saf değiştirip, Fransa'ya sığınan İspanyol asıllı Antonio Rincon'u böylesine mühim bir görev için elçilikle vazifelendirecektir Fransa, Osmanlı ile doğrudan temasa geçmeden önce, Habsburgların kılıcını her an ensesinde hisseden Polonya Krallığı ile temasa geçip, Kral, yaşlı Sigismund'u Habsburg cephesinden koparmak istiyordu. İlk başlarda taraflar birbirlerine yardım taahhüdünde bulunmalarına rağmen, bundan bir sonuç alınamayınca, I. Fransuva, Mohaç Savaşı sonrasında boşalan Macaristan tahtı için Habsburglara karşı rakip ve varis olarak ortaya çıkan Eflâk Voyvodası Yanoş Zapolya'yı desteklemekten de geri kalmayacaktır (V.-L. Bourrilly, "Antonio Rincon et la politique orientale de François Ier, 1522-1541", *Revue historique*, 113, 1913, s. 64-83; De Lamar Jensen (1985), "The Ottoman Turks in the Sixteenth Century French Diplomacy", *The Sixteenth Century Journal*, Vol. 16, No. 4, 1985, s. 452-453); I. Fransuva, daha Pavia muharebesinden önce, Doğu Avrupa'nın Hıristiyan saraylarından, Macaristan ve Lehistan'dan Habsburgların ilhak siyasetine karşı kışkırtacak ve Türklere karşı her zamanki şikâyetleri dile getirecek mektuplar almış ve elçilerini kabul etmişti. Henüz Türkiye'nin yardımına muhtaç olmadan önce bile, I. Fransuva'nın ülkesini Habsburg kışkıracıdan uzak tutmak için başvurduğu diplomasi, sadece kendi politikalarını Hıristiyanlık âleminin aleyhine de olsa uygulamaktan çekinmeyeceğini göstermektedir (Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1451-1538)*, C. 3, çev. Nilüfer Epceli, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005, s. 83); I. Fransuva'nın talihi 1521'den sonra değişmeye başladı ve V. Karl'a karşı sürdürdüğü savaşlar sürekli kendi aleyhine karşı değişiyordu. 1521 yılının sonlarına doğru Navarre, Milano, Parma, Piacenza topraklarını kaybetti. Üstelik İngiltere Kralı VIII. Henry, Papa X. Leon ve Charles-Quint'in bir araya gelerek oluşturdukları ittifakın da tesiriyle Fransa Kralı I. Fransuva, durumu dengeleyebilmek için, Doğu Avrupa'da müttefikler arayışına çıkmıştır (J. Ursu, *La Politique Orientale de François Ier*, Paris 1908, s. 20-21); 1524-1529 yılları arasında Fransa ile Polonya ve Macaristan arasında gerçekleşen diplomasi trafiğinin içeriği için bkz. (E. Charrière, *Negociations de la France dans le Levant 1515-1580*, tome I, Paris 1850, s. 147-169).

⁵⁶ V. Karl, İspanya'ya getirilen I. Fransuva'yı, İtalya üzerindeki haklarından vazgeçmek suretiyle serbest bırakmak istemiştir. Ne var ki, Fransa Kralı, ilk zamanlarda bu haklarından vazgeçmek niyetinde olmamasına rağmen, daha sonra V. Karl'ın bu teklifine boyun eğmek zorunda kalmış ve 13 Ocak 1526 tarihinde İtalya üzerindeki haklarında tamamen vazgeçmesine neden olan Madrid Antlaşması'nı imzalayarak, esaret hayatı son bulmuştur (Christopher Hare, *a.g.e.*, s. 99-103).

hükümdarlarından Charlemagne (Şarlman)'nın yüzyıllar sonra selefi olarak tarih sahnesine çıkacak olan V. Karl'ın prestijini zedelemek ve kendisinin cihanın tek güçlü hükümdarı olduğunu kabul ettirmek için beklenen fırsatı verebilirdi⁵⁷.

Kral naibesi Louise de Savoie, çaresizlik içinde Süleyman'a bir elçisini gönderdi. V. Karl'ın her iki taraf için tehlike arz eden gücünün böyle muhtemel bir ittifakla kırılması bekleniyordu. Ne var ki, beraberindeki hediyelerle birlikte İstanbul'a yola çıkan ilk Fransız elçilik heyeti Bosna Beylerbeyi tarafından öldürüldü⁵⁸. V. Karl'a karşı yapılması beklenen bir ittifakın böylesine meşum bir olayla karşı karşıya kalmasına rağmen, bu suikast Fransa Kralı'nın vahim durumundan dolayı büyütülmemiş ve hemen akabinde İstanbul'a yeni bir elçinin gönderilmesi gündeme gelmiştir.

Kral naibesi, ilk elçinin öldürülüşünün hemen ardından hiç zaman kaybetmeden yeni bir elçisini 1525'te İstanbul'a gönderirdi: Jean Frengipani. I. Fransuva'nın vahim durumunu ve I. Süleyman'a yapılan yardım ricasını içeren bu mektupta, V. Karl'a karşı hareket etmek için akrabalık bağıyla ona bağlı olan Macaristan Krallığı'na bir sefer düzenlenmesi tavsiye ediliyordu. Süleyman'ın Frangipani'ye verdiği cevabı, bilindiği üzere, Fransa Kral naibesinin müsterih olması ve gerekenin yapılacağı yönündeydi⁵⁹. Böylece Fransa ile Osmanlı arasındaki ittifakın da temelleri atılmış oluyordu. Süleyman, V. Karl'a darbe indirmek için Macaristan'a sefer hazırlıklarını tamamladıktan sonra, 29 Ağustos 1526'da Mohaç ovasında Kadim Macaristan İmparatorluğu'na son verdi. Bu savaşla⁶⁰ birlikte Orta Avrupa'nın Osmanlıların eline geçmesinin yanında, Habsburgların başkenti Viyana ile bir sınır hattı oluşuyordu. V. Charles ile kardeşi Arşidük I. Ferdinand'ın kendilerini bir anda Türk tehlikesiyle karşı karşıya

⁵⁷ 1494 ila 1559 yılları arasında meydana gelen İtalyan Savaşları Habsburg ve Valois hanedanlarının birbirlerine karşı üstünlük kurma çabasını ihtiva etmesine rağmen, XVI. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren asıl maksadından sapıp başka olaylara da neden olacaktır. Bu savaşlar, Osmanlıları, Avrupalı Devletler Sistemi'ne dâhil edecektir (Halil İnalçık, *a.g.e.*, s. 149-151).

⁵⁸ Böyle bir suikastın rivayet olduğu söylene de, yolda öldürülen ilk Fransız elçisinin Süleyman'a getirdiği yakut yüzüğün daha sonra Vezir-i Azam İbrahim Paşa'da görülmesi, böyle bir iddiayı geçerli kılmaktadır (İsmail Sosyal, "Türk-Fransız Diploması Münasebetlerinin İlk Devresi", *İ. Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C. 3, Sayı 5-6, 1953, s. 65); Adı meçhul olan bu Fransız elçisinin maiyetindeki on iki kişiyle birlikte öldürüldüğünden ve onun yerine gelen ikinci elçi Frengipani'nin, bu suçu işlediği iddia edilen Bosna Beyi'ni Padişaha şikâyet ettiğinden bahsedilir. Bosna Sancakbeyinin daha sonra bu davranışından dolayı affını istediği kaydedilmektedir (E. Charrière, *a.g.e.*, s. 112-115; Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 245).

⁵⁹ Bu mektupta hedefin tam olarak neresi olacağı belirtilmiyordu. Süleyman'dan Fransa tarafına yazılan bu mektubun eski harfli nüshası Fransa Dışişleri Bakanlığı Arşivlerinde mevcuttur. Süleyman, Mohaç Savaşı'ndan bir süre önce elçi Frengipani aracılığıyla gönderdiği mektuba başlarken kendisinden azametli bir imparator olarak bahsederken, Fransa Kralı'na ise "Fransa Vilayeti'nin kralı gibi basit ve sade bir şekilde hitap ediyordu. (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 66); Süleyman'ın gönderdiği mektubun Türkçesi ve aynı zamanda Fransızcaya tercüme edilmiş hali için bkz. (E. Charrière, *a.g.e.*, s. 116-119).

⁶⁰ Bu savaşın Kastilya'daki yankısı için bkz. Özlem Kumrular, "Orta Avrupa'nın Kaderini Değiştiren Savaş: Mohaç, öncesi, sonrası ve Kastilya'da yankısı", *Belleten*, 2007. s. 537-573. Aynı makale için bkz. Özlem Kumrular, "Orta Avrupa'nın Kaderini Değiştiren Savaş: Mohaç", *Yeni Belgeler Işığında Osmanlı-Habsburg Düellosu*, Kitapyayinevi, İstanbul, 2011. s. 35-74.

bulmalarıyla birlikte, henüz serbest kalan I. Fransuva ise Habsburglar karşısındaki konumunu garanti altına alabilmişti⁶¹.

I. Fransuva için Türk ittifakı hususunda artık geri dönülmez bir yola girilmişti. Aslında bu durum, bir yandan, Fransa Kralı'nın sınımsız sarılmak zorunda kalacağı bir realiteydi de. Öte yandan, böyle bir politikanın sürdürülmesi için Fransa'yı başka devletler nezdinde temsil edecek bir elçiler silsilesi oluşmuştur. Daha önceden Habsburglara komşu devletler nezdinde elçi⁶² olarak görevlendirilen Antonio de Rincon'un, bu kez, doğrudan İstanbul'a gönderilmesi gündeme geldi⁶³. Mohaç Savaşı ile birlikte varlığının teminat altına alınmasını sağlayan I. Fransuva için, V. Karl ile imzalamış olduğu 1526 tarihli Madrid Antlaşması'na da sadık kalmasına gerek kalmıyordu⁶⁴. Böylece İspanyol asıllı Antonio de Rincon'u 1528'de İstanbul'a geldi. Rincon'un İstanbul'a gönderilme amacı, Süleyman'dan, V. Karl'ı zor durumda bırakacak yeni bir sefer daha açmasını talep etmektir. Çünkü Mohaç Savaşı'nda Macar Kralı II. Layoş'un varis bırakmadan ölmesiyle birlikte tahtın boş kalması, müstakbel Macaristan hükümdarının kim olacağı meselesini de gündeme getirmişti. Süleyman, Macaristan topraklarını idaresi altına aldıktan sonra, burayı doğrudan İstanbul'a bağlı bir vilayet statüsüne getirmekten ziyade, kendine bağlı yarı-müstakil bir krallık olarak kalmasını tercih etti⁶⁵. O zaman Osmanlı yanlısı politika izleyen Yanoş Zapolya, bunun mükâfatı olarak,

⁶¹ Mohaç Savaşı, I. Fransuva'nın dış politikasının istikametinin belirleyici bir unsuru olmuştur. Macaristan tahtının boş kalması ve Yanoş Zapolyai gibi Habsburg karşıtı bir adayın belirmesi, Fransuva için müthiş bir fırsat olmuştur (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 250); V. Karl, Macaristan'ın kaybedilmesi ve Türklerin Orta Avrupa'ya kadar ilerlemesinin nedenini Fransuva'nın sergilemiş olduğu tavırlara atfetmiş ve Avrupa'da bir Fransız "nefreti" uyandırmaya çalışmıştır (M. J. Rodríguez-Salgado, "Obeying the Ten Commandments: The First War between Charles V and Francis I, 1520-1529", *The World of Emperor Charles V*, Amsterdam 2004, s. 55).

⁶² Antonio de Rincon, I. Fransuva'yı temsilen, 1522-1524 yılları arasında Macaristan, Polonya, Bohemya ve Erdel devletleri nezdinde elçilik görevlerinde bulunmuştur (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 253).

⁶³ Antonio de Rincon'un İstanbul'da yapacağı bu ilk elçilik görevinin aslında hiç olmadığı ya da bu görevle ilgili bilginin gayet sınırlı olduğuyla ilgili rivayetler de vardır. Ancak I. Fransuva ile Süleyman arasında gerçekleşen mektuplaşmalara bakılacak olursa, Antonio de Rincon'un İstanbul'a geldiği sonucu çıkarılabilir. Çünkü Fransızların Selim tarafından verilmiş olan Mısır'daki imtiyazlarının aynı şekilde Süleyman tarafından bir hatt-ı şerifle yenilenmesinin Rincon'un elçiliği sayesinde gerçekleştirildiği ifade edilmektedir (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 68; V.-L. Bourrilly, "a.g.m.", s. 80); Ayrıca bu hatt-ı şerif'in Fransızca metni için bkz. (Le Baron de Testa, *Recueil des Traités de la Porte Ottomane*, C. I, Paris 1864, s. 23-26); Memluk idaresinin Fransızlara önceden vermiş olduğu imtiyazların Sultan I. Selim tarafından aynen teyit edilerek bahşedildiği, daha sonra, 1528'de, I. Süleyman'ın aynı uygulamayla söz konusu imtiyazları, yeniden, Fransızlar için teyit ettiğine yönelik bkz. (E. Charrière, *a.g.e.*, s. 121-129); Antonio de Rincon, şu anda Macar tahtına oturan Yanoş Zapolya'nın bir varis bırakmadan ölmesi halinde, I. Fransuva'nın kardeşi olan Henri de Valois'ın Macar tacını giymesi teklifinde bulunmuştur (Tahsin Fındık, "a.g.m.", s. 569)

⁶⁴ I. Fransuva, Madrid'deki bir senelik esaret hayatından sonra 1526'ın Şubatında serbest kalınca, V. Karl ile imzaladığı Madrid Antlaşması'nı tanımadığını ilan ederek, saltanatı boyunca Osmanlı ile müttefik olacağını da ima ediyordu. V. Charles karşı yeni bir savaşa başvurmasının da işaretleri veriliyordu (Dorothy M. Vaughan, *Europe and The Turk, A Pattern of Alliance 1350-1700*, Liverpool 1954, s. 113).

⁶⁵ Osmanlıların, bu dönemde Macaristan'a yönelik siyaseti hakkında bkz. (FODOR, Pál (2004), "Macaristan'a Yönelik Osmanlı Siyaseti, 1520-1541", *İ.Ü. Tarih Dergisi*, Sayı 40, s. 11-85).

İstolni-Belgrad'da taç giydikten sonra, Macaristan tahtına oturdu⁶⁶. Ne var ki, V. Karl'ın kardeşi Avusturya Arşidükü I. Ferdinand Mohaç'ta ölen Kral Layoş'un miras haklarını bahane ederek, boşalan taht üzerinde hak iddia etmiş ve Zapolya'yı tahttan uzaklaştırmıştı. Panikle Erdel'e kaçan Zapolya'ya⁶⁷ Süleyman'dan destek istemekten başka bir çare kalmıyordu. Sefer hazırlıklarından sonra yola çıkan Osmanlı ordusu, 1529'un sonbaharında Viyana'yı kuşatmıştır. Bilindiği üzere, bu muhasara başarısız olsa da, V. Karl ve kardeşi Arşidük I. Ferdinand'ı büyük bir endişeye sevk etmişti⁶⁸.

Fransız-Osmanlı ittifakının ilk safhası, ne var ki, I. Viyana Kuşatması arifesinde, I. Fransuva ile V. Karl arasında imzalanan Cambrai Anlaşması neticesinde pasif bir döneme girmişti. Gerçi, Süleyman'ın bu sırada Macaristan meselesi yüzünden Habsburglarla ilişkisi yeniden bozuldu. Arşidük I. Ferdinand'ın elçileri, Süleyman'ın muhtemel Macaristan seferini önlemek için İstanbul'a geldiğinde onları İbrahim Paşa karşılamıştı⁶⁹. Arşidük I. Ferdinand, Süleyman'la bir sulh gerçekleştirme çabasına rağmen, Budin üzerindeki haklarından vazgeçmek istemiyordu. Süleyman için sefer kaçınılmaz olunca, I. Fransuva, Avrupa'daki kötü imajını silmek için sıra dışı bir tavır sergilemiş, ve bu amaçla Süleyman'ı bu seferinden vazgeçirmek için elçisi Antonio de Rincon'u 1532 senesinde tekrar İstanbul'a gönderdi⁷⁰. Ne

⁶⁶ Osmanlı'nın Habsburglara karşı kullanacağı kozlardan biri de Yanoş Zapolya'yi olmuştur. Mohaç Savaşı'ndan sonra İstolni-Belgrad'da Macar tahtına oturan Erdel Voyvodası Zapolya, Türkiye yanlısı politika izlediği için, Osmanlı ile Habsburglar arasında yarı-müstakil bir tampon devletin yeni kralı olmuştur (İsmail H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 327)

⁶⁷ Zapolya'nın Arşidük Ferdinand'a yenilmesinden sonra, başvurulacak tek çarenin İstanbul'dan yardım istenmesini büyük ihtimalle Antonio de Rincon teklif etmiş olsa gerek. Bununla birlikte Fransuva ile Zapolya arasında Ferdinand'a karşı Ekim 1528'de bir ittifak anlaşması imzalandı (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 314).

⁶⁸ I. Viyana Muhasarası, V. Karl'ı Alman prenslerinin sığınacağı yegâne çare olarak göstermesi, I. Fransuva'yı Hıristiyan âlemi karşısında müşkül durumda bırakmıştı. Fransa kralı, Hıristiyan âlemi arasında ihanetle suçlanmaktan endişelendiği için, V. Karl ile 1529 tarihli Cambrai Antlaşmasını imzalamaya mecbur kalmıştır (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 69); Bu kuşatma arifesinde Osmanlıların ikinci kez Budin'e girmesiyle Yanoş Zapolya, Arşidük I. Ferdinand tarafından ele geçirilen tacını 14 Eylül 1529'da giyerek geri almış oldu (İsmail H. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 329); Fransuva, Süleyman'ın Viyana'yı kuşattığı sırada, V. Karl ile Cambrai Antlaşmasını imzalamıştır. Süleyman Fransuva'nın bu tavrına tepki gösterse de, uzun vadeli düşündüğü Fransız ittifakının önemi için bu olayı büyütmemiştir (Halil İnalçık, *a.g.e.*, s. 154); Kuşatma başarısız olsa da, Süleyman'ın Macaristan'daki hâkimiyetine zarar getirmemekle birlikte, bu toprakların idaresini Yanoş Zapolya'ya vermiştir (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 326-327).

⁶⁹ İbrahim Paşa, Ferdinand'ın elçilerini huzurunda kabul ettiğinde, onlardan efendileri Ferdinand'a, Macaristan'la ilgili bütün aidiyet haklarından vazgeçmesini ve ağabeyi V. Karl'ın ise imparator olma sevdasından kurtulup, kendisini sade bir İspanya kralı olarak takdim etmesini söylemelerini tavsiye etmiştir (Nicolae Jorga, *a.g.e. (C. III)*, s. 347-348).

⁷⁰ Buna rağmen, Fransuva'nın kafasında, Süleyman'ın 1532 tarihli "Aleman Seferi" İtalya için büyük fırsat olarak belirliyordu (R. B. Merriman, *Suleiman the Magnificent*, Cambridge 1944, s. 13; Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 361); Ne var ki, İspanyol asıllı elçi geç kalmıştı. Antonio de Rincon, Süleyman'ı ancak Belgrad'da bulmuş ve seferden vazgeçirme teklifinde bulduysa da, Osmanlı ordusu epey bir yol kat ettiği için, Süleyman'dan olumsuz cevap almıştı (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 69-70); Fransuva, bir taraftan da *Büyük Türk*'le olan ittifakın arasının açılmasını istemiyordu (Halil İnalçık, *a.g.e.*, s. 155); Gecikmenin nedeni, Fransa'dan yola çıkan Antonio de Rincon'un Ragusa'da hastalanmasına bağlanır (Dorothy M. Vaughan, *a.g.e.*, s. 117); Fransuva'nın Süleyman'a

yazık ki, bu bir işe yaramadı. Zira, I. Süleyman'ın tarihe “Alaman Seferi”⁷¹ olan geçecek bu seferi Avrupa'da büyük bir endişe uyandırıyor. Ancak, Süleyman'ın gövde gösterisinden ibaret olacak bu sefer sırasında büyük çaplı bir savaştan ya da karşılaşmadan ziyade, Osmanlı askerleri Güns⁷² kalesini kuşatmış olmalarına rağmen, bu “Alaman Seferi” de herhangi bir başarı elde edilemeden neticelendi⁷³.

Süleyman ile I. Fransuva arasında gerçekleşen bu ittifak o tarihe kadar Orta Avrupa üzerinden V. Karl ve kardeşi I. Ferdinand'ı rahatsız etmeye yönelikti. Fakat bu cephe, 1532 tarihli “Alaman Seferi”nden sonra Osmanlılar ile Habsburglu kardeşler arasında 1533 tarihli bir mütarekenin imzalanmasıyla birlikte 1541'e kadar pasif bir cepheye bürünecekti. Diğer taraftan I. Fransuva için Süleyman'la olan ittifakın sürdürülmesi gerekliliği hala mühim bir politika idi ve Habsburglu kardeşler sürekli rahatsız edilmeliydiler. Bu tarihten itibaren ittifakın yönü Orta Avrupa'dan Akdeniz'in kuzey sahillerine kaydırılacak ve böylece Osmanlı'nın İtalyan Savaşları'na doğrudan müdahalesi gerçekleşecekti.

V. Karl'a karşı yapılan Osmanlı-Fransız ittifakının Akdeniz'e kaydırılması, Osmanlı-Habsburg donanmalarına, birbirlerine karşı vereceği üstünlük sınavı için de bir fırsat vermiş oluyordu. V. Karl'ın maiyetine henüz giren ünlü Cenevizli denizci Amiral Andrea D'Oria, Mora yarımadasının tam güney ucunda yer alan Koron adasına Eylül 1532'de bir saldırı düzenlemişti. Koron'un Adrea D'Oria tarafından ele geçirilip, bir İspanyol üssüne dönüşmesi Süleyman'ın derhal harekete geçmesine neden olmuştu. Diğer taraftan da, Barbaros Hayreddin Paşa ile Fransa arasındaki ilk görüşmeler, onun Süleyman'ın hizmetine girmesinden hemen önce cereyan etmişti⁷⁴. Bu görkemli amiralin Osmanlı donanmasında oynayacağı rol Türk-Fransız ittifakının bu tarihten sonraki belirleyici unsuru olacaktır.

göndermiş olduğu geri çekilmesine ilişkin mektubunun Latince metni için bkz. (E. Charrière, *a.g.e.*, s. 231-233).

⁷¹ Süleyman'ın asıl amacı, kendini “imparator” unvanı ile vasıflandıran V. Karl'a “günü” göstermekti (Özlem Kumrular, “İspanyol Kaynakları Işığında “Alaman Seferi”-I “Türk Geliyor!”, *Tarih ve Toplum*, C. 36, Sayı 216, Aralık, 2001, s. 30)

⁷² Bu kalenin savunulması İspanyol kaynaklarında takdire şayan olarak anlatılır (Özlem Kumrular, “İspanyol Kaynakları Işığında “Alaman Seferi”-IV “Küçük Kaleden Büyük Savunma: Güns”, *Tarih ve Toplum*, C. 37, Sayı 220, (Nisan, 2002), s. 37; Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 365-366).

⁷³ Süleyman'ın bu ünlü “Alaman Seferi”nin alelade olmasının diğer sebeplerinden biri de imparatorluğun doğu sınırlarında bazı kıpırdanmaların meydana gelmeye başlamasıdır (Halil İnalcık, *a.g.e.*, s. 179-181); Hatta o dönemde Mora yarımadasındaki Koron kalesinin Andrea Doria tarafından ele geçirilmesine İstanbul'un kısa bir süre sessiz kalışı, Süleyman'ın İran'a yapacağı sefer hazırlıklarıyla ilgilidir (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 367).

⁷⁴ 1533'ün Temmuz'unda Barbaros tarafından gönderilen elçilik heyeti Temmuz'da Le Puy'ye, beraberindeki hediyelerle varmıştır. Buna karşılık I. Fransuva, 1534 tarihinde Ragusa hâkimi Séraphin de Gozo'yu ilk önce Mağrib'e, oradan da Rodos yoluyla vezir İbrahim Paşa'nın yanına, Haleb'e, yollamıştı. Burada, metni daha sonra Süleyman'a ulaştırılan ve Mayıs 1534'te İbrahim Paşa tarafından da tasdik edilen üç senelik bir ticaret anlaşması imzalandı. De Gozzo'nun, dönüşünde ise, İbrahim Paşa'dan I. Fransuva'ya hediyeler getirmiştir (V.-L. Bourrilly, “a.g.m.”, s. 279-280); Seraphin de Gozo'nun, İbrahim Paşa'nın, Fransuva'ya hediye ettiği üç adet at getirdiğini yazar. Aynı zamanda de Gozo sayesinde Türk tarafının V. Karl'ın muhtemel hareketleri hakkında bilgilendirilmesi sağlanmıştı. Ancak kendisi, Adriyatik'i geçerken Avusturyalılar tarafından yakalanıp, hapsedilmiş ve üzerinde bir de mektup ele geçirilmişti (İsmail Soysal, “a.g.m.”, s. 71-72).

Barbaros Hayreddin Paşa'nın, 1533'ün sonbaharında İstanbul'a gelerek Osmanlı amirali olduktan hemen sonra, 1534'te Tunus'u kısa süreliğine de olsa ele geçirmiş olması, V. Karl için İtalyan yarımadasının güvenliğinin tehlikeye girmesi anlamına geliyordu. Bu durum, aynı zamanda, I. Fransuva'nın V. Karl'a karşı harekete geçmesini de beraberinde getirdi. Bunun en belirgin işareti, Barbaros Hayreddin Paşa'nın kısa süreli Tunus zaferi, İtalya'nın güney sahillerine saldırılması için müthiş bir fırsat oluşturuyordu⁷⁵. İki taraf arasında elçilerin gidip-geldiği ve ikili ilişkilerin yeniden sıklaştığı bir sırada I. Fransuva, ilk defa mukim bir elçi olarak Jean de La Forêt'yi⁷⁶ Süleyman'ın huzuruna gönderdi. Jean de La Forêt'ye önce, Barbaros'a ve sonra da Süleyman ve İbrahim Paşa'ya verilmek üzere kendisine birtakım yazılı talimatlar verildi⁷⁷. Jean de La Forêt beraberindeki birkaç kişiyle birlikte önce Tunus'ta bulunan Barbaros'la görüşükten sonra, o anda İran seferine çıkmış olan Süleyman'ın huzuruna çıkmak için yolda padişahın karargâhına geldi⁷⁸.

La Forêt'nin maiyetindekilerle birlikte Osmanlı ülkesine gelmiş olması, bu kez, Türk-Fransız ilişkilerine damga vuracak bir önem arz edecektir. Zira, Fransa'nın Memlük Devleti'den elde ettiği imtiyazlar I. Selim döneminde -tıpkı eskiden olduğu gibi- devam ettirilmiş ve Süleyman tahta geçtikten sonra da bir hatt-ı şerif⁷⁹ ile teyit edilmiştir. Ancak La Forêt'nin, Vezir-i Azam Damat İbrahim Paşa ile görüşmelere başlamak için, 1535'in Şubat (ya da Nisan'ından sonra)⁸⁰ ayında Osmanlı memleketine yelken açması, iki tarafı arasında ticarî bakımdan bir ilkin yaşanmasını da beraberinde getirebilirdi. O tarihte Fransızlarla üzerinde karar kılınan, ancak tasdik edilmediğinden yürürlüğe girmeyen metnin günümüzde

⁷⁵ Tunus'un Barbaros tarafından ele geçirilmesi kısa süredir pasif kalan I. Fransuva'nın V. Karl'a karşı iştihanı kabartmasına neden olmuştu. Daha da ileri giderek, Barbaros'un doğrudan Napoli'ye saldırı düzenleme ihtimalini de gözden kaçırmış değildi (Dorothy M. Vaughan, *a.g.e.*, s. 120); Fransuva, bu kez, Otranto Boğazı'nı geçerek Napoli Krallığı'na saldırma taahhüdünde bulunuyordu (R. B. Merriman, *a.g.e.*, s. 142).

⁷⁶ I. Fransuva, bu elçinin İstanbul'a gönderilme amacının tamamen dostane-ticarî bir imtiyaz elde edebilmek, aynı zamanda Hıristiyan âleminin de refahı için Osmanlı ile bir barışın yapılabilmesini sağlamak olduğunu söyleyerek, V. Karl'ın elçisini ikna etmeye çalışmıştır. Diğer taraftan da Rincon'un elçilikten azledilmesinin nedeni, kendisinin agresif şahsiyete sahip olmasındandır (V.-L. Bourrilly, *a.g.m.*, s. 281-282); Jean de la Forêt'den öncekiler ise sadece belirli amaçlarla Türkiye'ye geldikleri için kısa sürelerle kalmışlardır. Ayrıca Jean de La Forêt, Fransuva tarafından Süleyman'a gönderilmeden önce Barbaros'a da gönderilmişti (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 72-73); I. Fransuva'nın böyle bir elçiyi göndermesinin arkasında tamamen "barışçıl" bir gaye olduğu, şayet V. Karl'ın isteklerine samimi cevap vermesi halinde herhangi bir savaşa tevessül etmeyeceği ifade edilmektedir (R. B. Merriman, *a.g.e.*, s. 141; Tahsin Fındık, "a.g.m.", s. 569).

⁷⁷ I. Fransuva'nın Jean de La Forest'ye, hem Barbaros Hayreddin Paşa ile buluşmasına hem de İstanbul'da yapacağı elçilik vazifesine yönelik vermiş olduğu talimatların metni için bkz. (E. Charrière, *a.g.e.*, s. 255-263).

⁷⁸ Duprat, La Forêt'nin Süleyman'la kesinlikle bir ittifakın yapılmasını zorunlu görmüş ve adı geçen elçinin İstanbul'a getirdiği talimatları bizzat kendisi hazırlamıştır (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 73; Tahsin Fındık, "a.g.m.", s. 569).

⁷⁹ Bkz. 63. Dipnot.

⁸⁰ La Forêt'nin Türkiye'ye geliş tarihi 1535'in Nisan'ından öncesine götürülmektedir. Bu yüzden La Forêt ile İbrahim Paşa arasında varılan resmî anlaşma 1536'ın Şubat'ı olarak gösterilmektedir (De Lamar Jensen, "a.g.m.", s. 455). La Forêt'in Marsilya'ya geliş tarihi 3 Nisan 1535'ten öncesine götürülemezle beraber, bu ayın on birinde Türklerle birlikte gemiye binip, Marsilya'dan ayrıldıktan sonra Tunus'a ayak bastığı ifade edilmektedir (V.-L. Bourrilly, "a.g.m.", s. 281-282).

kapitülasyon olarak mı yoksa başka bir terimle mi adlandırılacağı konusu biraz tartışmalı olsa gerek⁸¹. Ancak, şunu da belirtmek gerekir ki, şayet bu kapitülasyon anlaşması yürürlüğe girmiş olsaydı, Fransa'nın Osmanlı'dan elde edebileceği imtiyazlar, Memlûk idaresinin kendilerine eskiden vermiş olduğu imtiyazlardan çok farklı olacaktı⁸². Fransızların, bu kez, tıpkı Osmanlılar tarafından Ceneviz ve Venediklilere daha önceden verilen imtiyazların aynısını elde ederek ticaret yapabilme hakları olabilirdi⁸³. Diğer taraftan, bu durum, iki taraf arasında,

⁸¹ Halil İnalçık, Fransa ile Osmanlı arasındaki ilk kapitülasyonların, imparatorluğun bütün topraklarını ihtiva etmesi açısından, 1569 senesinde verildiğini belirtmektedir (Halil İnalçık, *a.g.e.*, s. 165); I. Fransuva ile I. Süleyman dönemlerinde Türk-Fransız ilişkilerinin gelişmesinde çok önemli bir merhale sayılan 1536 tarihli bu müstakil metin, uzun bir süre iki devlet arasındaki ilk kapitülasyon olarak düşünülmüşse de, hiç onaylanmadığı için kesinlikle yürürlüğe girmemiştir. İstanbul ile Fransa arasında akdedilen ilk kapitülasyonlar 1569 tarihlidir (Edhem Eldem, "Capitulations and Western Trade", *The Cambridge History of Turkey*, Vol. 3, ed. by Suraiya N. Faroqhi, Cambridge University Press 2006, s. 290). Aynı zamanda, Halil İnalçık, eğer ilk kapitülasyonlar, İbrahim Paşa ile Fransız elçisi La Forêt arasında 1535'te gerçekleşen görüşmeler neticesinde verilmiş olsa bile, İbrahim Paşa'nın 1536'da idam edilmesi ve bizzat padişah tarafından tasdik edilmemesi nedeniyle, 1536 Kapitülasyonları diye bir imtiyazın olmadığını belirtir (Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*. Çev: Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, 5. baskı. İstanbul 2004, s. 45); Buna karşılık bazı kaynaklarda görüşmeler neticesinde 1536 kapitülasyonlarının verildiğinden bahsedilmektedir (De Lamar Jensen, "a.g.m.", s. 455-456); Bu konu hakkında burada kaynak olarak gösterilen İsmail Soysal'ın yazmış olduğu makalesinde, bu görüşmeler neticesinde "1536 kapitülasyonları"nın verildiğinden ve bunların ehemmiyetinden bahsedilmiştir (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 77, 80); Keza, bu makalede kaynak olarak gösterilen bir yerde başlı başına bir "kapitülasyon" kavramının kullanılmasından ziyade, "Tecavüzî İttifak Muahedesi" tabiri tercih edilmiştir (Tahsin Fındık, "a.g.m.", s. 569); Fransız elçisi La Forêt'in, I. Fransuva ile I. Süleyman arasında gerçekleşebilmesi umuduyla getirmiş olduğu "anlaşma projesi" aslında imzalanıp da yürürlüğe girmiş değildi. Bu "anlaşma projesi" resmen imzalanmış ya da imzalanmamış olsun, elbette ki iki taraf arasında belirli bir tesiri ve geçerliliği olabilirdi. Ne var ki, İbrahim Paşa'nın sadrazamlık hayatının son faaliyetlerinden biri olan bu iş, kendisinin idam edilmesiyle nedeniyle akamete uğramıştı (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 401); Fransız temsilcilerinin Sultan ve vezir-i azamla mülaki olmaları 1535'in mayısına denk geldiği için ticaret anlaşmasının imzalanışı 1536'nın şubatında gerçekleşmiştir (E. Charrière, *a.g.e.*, s. 283-294).

⁸² Bu kapitülasyon *taslağı*, öncelikli olarak, Memlûkların Fransızlara vermiş olduğu ve I. Selim'in Mısır'ı ele geçirdikten sonra teyit ederek bahşettiği imtiyazlardan farklılık arz etmektedir. Bu yeni taslak, Fransızların Doğu Akdeniz'deki nüfuzu ve menfaatlerini genişletip, teyit ediyordu. Taslağın ana şartları, Osmanlı memleketlerindeki Fransız tüccarlar ile Fransız memleketlerindeki Osmanlı tüccarlar, kendi ülkelerindeki tebaalarının ödediği vergiden daha fazla ödemeyeceklerdir. Osmanlı memleketinde bulunan Fransızlar İstanbul'daki elçi ya da konsol himayesinde olacaklardır. Türklerin elindeki esir Fransızlar serbest bırakılacak. Fransız gemileri güvenli geçişte istifade edecek ve diğer milletlere ait gemilere Fransız bayrağı altında seyrüsefer yapma zorunluluğu getirilecektir (Dorothy M. Vaughan, *a.g.e.*, s. 121).

⁸³ 1536'da Osmanlı ile Fransa arasında bir kapitülasyon (ya da ticaret) anlaşması imzalanmış olması bile, gümrük konularında Fransızların eşit haklara sahip olması, denizlerde selamla ve İstanbul'daki elçileri ile İskenderiye'deki Fransız konsoloslarına muhakeme yetkisinin verilmesi, Fransızlar için yeterince tatmin edici olabilirdi. Ancak uzun vadeli düşünülecek olursa, Fransızlar, Doğu Akdeniz sularında çok az gemisinin bulunması gibi nedenlerden ötürü, bu kapitülasyonla kendilerine verilen ticarî avantajlardan neredeyse hiç yararlanmıyorlardı (Nicolae Jorga, *a.g.e. (C. III)*, s. 86); Süleyman, böylece, Fransa'yı Hıristiyan âleminden koparıp alenen kendi safına çekerken, Fransa da doğrudan İstanbul'un vermiş olduğu salahiyetle Osmanlı sularında ticaret serbestisi elde ediyordu (Özlem Kumrular, *a.g.e.*, s. 29).

gizli olmaktan ziyade, artık elle tutulur bir ittifakın gerçekleşmesinin yolunu açması bakımından oldukça önemlidir. Çünkü, V. Karl'ın saltanatının ortalarına doğru Akdeniz cephesinde birtakım teşebbüslere girmek istemesi, Osmanlı ile Fransa'nın Akdeniz'de müşterek hareket etme yolunda birtakım temellerin atılmasını da beraberinde getiriyordu.

İki devlet arasında gerçekleşen ittifak görüşmelerinin içeriğine baktığımızda; ilk olarak Osmanlılar doğrudan İtalyan Savaşları'na müdahil oluyordu. İkinci olarak, İtalyan yarımadasının Fransa ile Türkiye arasında taksimi yapılıyordu. Çünkü ittifak maddelerinde geçtiği üzere, Osmanlı donanmasının, Fransızlarla birlikte, İspanya sahilleri de dâhil olmak üzere, özellikle o dönemde İspanya'nın toprakları olan Sicilya ve Sardunya bölgelerine saldırılması planlanmıştı. I. Fransuva ise, aksi istikamette, İtalya'ya kuzeyden girip, yarımada her iki taraftan sıkıştırılacaktı⁸⁴. İtalyan Savaşları için tasarlanan bu planlar öncelikli olarak, Akdeniz'in ortasında Osmanlı hâkimiyetinin perçinleşmesine izin verecek hadiselerin yaşanmasını da beraberinde getirdi⁸⁵. Zira, 1538 Eylül'ünde Kapudan-ı Derya Barbaros Hayreddin Paşa idaresindeki Osmanlı donanması, Andrea D'Oria maiyetindeki Birleşik Haçlı Donanması'na Preveze önlerinde kesin bir mağlubiyet yaşattı. Bu galibiyet birkaç sene sonra gerçekleşecek olan Türk-Fransız müşterek harekâtının tohumlarını da atmış oldu⁸⁶. Ancak, tam

⁸⁴ Ancak en önemlisi ise, Süleyman'ın istikametinin "Roma" olduğuna dair Venedik senatosunda konuşmalar geçiyordu. (Halil İnalçık, *a.g.e.* (2009), s. 157). Hatta bu ilk aşamada Sicilya ve Sardunya ile ilgili planların başarıya ulaşması halinde, Fransız elçisi La Forêt'nin Süleyman'a takdim ettiği César adında bir İtalyan asilzadesi bu bölgelerin idaresine geçirilecekti (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 76); Fransız elçisi La Forêt'nin Fransuva ve Süleyman'ın mühim stratejileri hakkında canhıraş bir çaba gösteriyordu. Üstelik, denizden yapılacak umumi bir Türk saldırısına eş zamanlı olarak Fransa'nın da İtalya yarımadasının kuzeyinde yer alan Liguria ve Lombardiya şehirlerine karşı harekete geçmesi tasarlanıyordu. Bu planlar bile o dönemde Roma'daki Papalık Makamı içerisinde derin endişe ve kötümser havanın esmesine neden olmuş, hatta Papa III. Paul, I. Fransuva'ya bu sevdasından vazgeçmesini hatırlatıyordu (Kenneth M. Setton, *a.g.e.* (C. III), s. 430).

⁸⁵ Kapitülasyon anlaşmalarının gündeme geldiği dönemi müteakiben Fransa ile Türkiye arasında Barbaros Hayreddin Paşa idaresinde Napoli Krallığı sahillerine saldırılmasına yönelik hazırlıklar yapıldıktan sonra, Hayreddin Paşa, bu gayeyle bir Fransız elçisi ile bir araya geldi. 1537'de İspanya Kralına saldırma talimatını alan Hayreddin Paşa, bu talimatı gerçekleştirilemedi. Zira o sırada Venedik'le savaş patlak verdi (Nicolae Jorga, *a.g.e.* (C. III), s. 86); 1537'de Fransa ve Türkiye arasında V. Karl'ın İtalya'daki topraklarına karşı ortak bir harekât planlandı. Bu plana göre Fransuva Lombardiya'ya istila ederek İtalya'ya kuzeyden girecek, Süleyman ise Arnavutluk üzerinde Napoli Krallığına Fransız donanmasıyla saldıracaktı. Ancak plan gerçekleşmedi ve Osmanlı donanması Napoli'yi işgal edecek yerde Venedik'e ait Korfu Adasını işgal etti. Brindisi ile Otranto'ya akıncılar gönderildi. Bu sırada Fransa Kralı harekete geçmediği için Korfu kuşatması yarım kaldı. Fakat Venedik'le savaşa devam edildi. 1538'te Hayreddin Paşa, Ege'deki Venedik adalarını zapt etti. Venedik bunun üzerine müttefik arayışına çıktı ve böylece kendisini, Papa III. Paolo, V. Karl ve Ferdinand'dan oluşan Mukaddes İttifakın içinde buldu. İspanyolların Dalmaçya kıyısındaki Kotor'u almalarıyla birlikte, Andrea D'Oria'da Barbarosun donanmasını Preveze'de sıkıştırdı. 1538 Eylülünde yapılan deniz savaşında Barbaros Hayreddin Paşa Haçlı donanmasını perişan etti (Imber, 2006: 66).

⁸⁶ Bu zaferden kısa süre önce, Fransa ile İstanbul arasında İtalya'ya yönelik yapılan planlarda bir duraklama olmuş. Çünkü Barbaros'un Sefer-i Pulya olarak adlandırılan seferi, I. Fransuva'nın İtalya'nın kuzeyinden harekete geçmemesi nedeniyle, akim kalmıştır (İsmail Soysal, "a.g.m.", s. 80-81; V.-L. Bourrilly, "a.g.m.", s. 286).

da bu sırada, I. Fransuva, tıpkı önceden olduğu gibi, büyük bir Hıristiyan taassubuyla karşılaşmamak için, V. Karl ile 1538 tarihli Nice Mütarekesi'ni imzalamak zorunda kaldı⁸⁷.

Fransuva ile V. Karl arasındaki 1538 tarihli Nice Barışı ile 1540 tarihli Osmanlı-Venedik Barışı, Avrupa'da kısa süreli de olsa barış rüzgârlarının esmesini sağlamıştı. Osmanlı-Venedik barışının banisi ise yeniden İstanbul'a gelen Antonio de Rincon idi. Ne var ki, Macaristan kralı Yanoş Zapolya varis bırakmadan öldüğü için, taht boş kaldı. Arşidük I. Ferdinand, bunun üzerine, hiç zaman kaybetmeden ileri harekete geçti. Süleyman da, bu duruma misilleme olarak, meseleyi kökünden halletmek için Macaristan'a sefere çıkarken⁸⁸, Hayreddin Paşa'yı Fransız donanmasıyla birlikte Akdeniz'e sevk etti. Ancak tam bu sırada sürpriz bir gelişme yaşandı. Antonio de Rincon'un İmparatorluk taraflarınca İstanbul'a giderken yolda katledilmesi, I. Fransuva'nın V. Karl'a karşı alenen harekete geçmesine neden oldu⁸⁹. Rincon'un ölümünü ardından yerine derhal Paulin de la Garde tayin edildi. I. Fransuva, Nice Barışı ile tepkisini çektiği Süleyman'ı yeniden İtalya'ya karşı sevk etmeye kararlıydı. Bu yeni elçi Fransa'dan aldığı talimatlarla Süleyman'ı, İtalya'ya karşı harekete geçirmek konusunda ikna etmekte muvaffak oldu. Barbaros Hayreddin Paşa, Padişahın talimatıyla birlikte, yanına elçi De la Garde'ı da alarak, 1543'ün baharında Akdeniz'e yelken açtılar⁹⁰. İstanbul'dan yola çıkan bu donanmaya Cezayir'den takviye yapıldı Kapudan-ı Derya Barbaros Hayreddin Paşa 20-21 Temmuz 1543'te nihayet Marsilya sularına varmış oldu⁹¹. Bu büyük amiral Marsilya'da şehrin idarecileri tarafından çok iyi ağırlandı. Hayreddin Paşa burada öylesine müthiş bir ilgiye maruz kalmıştır ki, Fransa'nın neredeyse pek çok yerinden onu görmeye gelen halk, meraklı bakışlarla Hayreddin Paşa'yı seyretmişlerdi⁹². Ancak burada bir problemle karşılaştılar. Çünkü, Türk-Fransız müttefik donanmasının Marsilya'da demirlemesinden sonra, V. Karl'a karşı planlanan deniz seferi için Fransız tarafının nasıl harekete edeceği konusu tam bir muamma idi⁹³. Bu durum zaman kaybına yol açıyordu. Çünkü sefer mevsimi geçmeden ortak harekâtın derhal gerçekleşmesi gerekiyordu. Her iki taraf arasında muhtemel bir anlaşmazlığın oluşmaması için, o zamanlar V. Karl'a tabi olan Nice

⁸⁷ Christopher Hare, *a.g.e.*, s. 139-141.

⁸⁸ V.-L. Bourrilly, "a.g.m.", s. 286; Halil İnalcık, *a.g.e. (2009)*, s. 159

⁸⁹ İsmail Sosyal, "a.g.m.", s. 83; Torino'dan ayrıldıktan sonra Po nehri boyunca kendisine refakat eden Fransız yanlısı Cenevizli Cesare Fregoso ile birlikte Doğu'ya doğru ilerlemekte olan Antonio de Rincon, 3 Temmuz 1541'de Pavia yakınlarında Milano valisi olan Vasto Markisi Alfonso de Avalos'un adamlarınca yakalandılar. Akıbetlerine ne olduğu konusu bir süreliğine esrarını korumuş olsa da, çok geçmeden her ikisinin cesetlerinin bulunması I. Fransuva ile V. Karl arasında muhtemel bir uzlaşmayı da bertaraf etmiş oluyordu (Kenneth M. Setton, *a.g.e. (C. III)*, s. 457-458).

⁹⁰ Süleyman, Osmanlı donanmasının beraberindeki elçi la Garde ile yol çıkmadan evvel, Fransuva'ya yazdığı mektupta, Barbaros Hayreddin Paşa'ya Fransız tarafının talimatlarına riayet etmesini buyurmuştur. Fakat aynı zamanda Fransuva'nın saf değiştirebilme ihtimaline karşı Barbaros'u da uyarıyordu (Christine Isom Verhaaren, "Barbarossa and His Army Who Came to Succor All of Us": Ottoman and French Views of Their Joint Campaign of 1543-1544", *French Historical Studies*, C. 30 (3), Summer, 2007, s. 405)

⁹¹ Osmanlı donanması 1543'ün Temmuz'unda Marsilya'ya vardığında, sayı olarak 110 kadirga, 40 fusta, 3 büyük yelkenli kökeden ibaretti (Halil İnalcık, *a.g.e. (2009)*, s. 160; İsmail Sosyal, "a.g.m.", s. 84).

⁹² İsmail Hami Danişmend, *a.g.e.*, s. 239; İsmail Sosyal, "a.g.m.", s. 84

⁹³ Isom Verhaaren, "a.g.m.", s. 403

(Nis) şehrine çıkarma yapılması kararı alındı⁹⁴. Çünkü Osmanlı donanmasının bir şekilde tatmin edilmesi gerekiyordu. Böylece bu küçük sefer için Osmanlı tarafına tahsis edilen Tulon şehrine gelindi⁹⁵.

Nice kuşatması, her ne kadar bir Türk-Fransız müşterek harekâtı olsa da, teknolojik ve sayı bakımından Fransızlardan çok daha üstün Osmanlı donanmasıyla idare ediliyordu. Hayreddin Paşa tarafından verilen taarruz emriyle top atışı başladıktan sonra, Nice şehri kendini savunma konusunda epey güçle karşılaştı. Ancak, kuşatma esnasında Fransızların düzensizlik ve mühimmat eksikliği maalesef bu ortak harekâtın elle tutulur bir neticeyle sonuçlanmamasına neden oldu⁹⁶. Bunun en önemli nedenlerinden biri de, Fransızların, Katolik âleminin can düşmanı sayılan Türklerle ittifak yaparak Hıristiyanlığın sürekli kaosa sürüklenmesinin baş müsebbibi olduklarına yönelik bir imajın Hıristiyan âleminde ortaya çıkmasından çekinmeleridir. Kuşatmadan bir sonuç alınamayacağını gören Hayreddin Paşa, emrindekilerle birlikte kışlamak üzere Toulon'a geldi. Nice şehrinin alınmamasına bedel olarak, Osmanlı donanması, bu kez, Toulon'dan İspanya'nın Katalunya sahillerine yelken açıp, bölgeden esir ve ganimet döndüler⁹⁷. 1543-1544 kışını Toulon'da geçiren Osmanlı donanması 1544 baharında İstanbul'a yelken açtı. Kısa bir süre sonra Türkiye ile İran arasında bir savaşın patlak verme ihtimali gündeme gelince, Süleyman bu kez yönünü Doğu'ya çevirmek zorunda kaldığından, 10 Kasım 1545'te Habsburglarla kısa süreli bir mütareke imzalamış ve bu mütareke, 1547'de beş senelik olmak üzere Edirne Ateşkesi olarak yenilenmişti⁹⁸.

İspanya Kralı ve Mukaddes Roma imparatoru V. Karl'ın İtalya'daki tarihî miras haklarına karşı yapılan bu harekâtın mümessilleri olan Barbaros Hayreddin Paşa (ö. 1546) ve I. Fransuva (ö. 1547)'nin ölümlerinin bu ittifakın sonunu getirmesi beklenirken, Osmanlı ile

⁹⁴ Barbaros Hayreddin Paşa'nın Nice yolu üzerinde karşılaştığı kısa süreli maceralar için bkz. (İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. II, Türkiye Yayınları, İstanbul 1971, s. 236-238); Halil İnalçık, "Haçlılar ve Osmanlılar: Barbaros Hayreddin Paşa Fransa'da", *Türk Denizcilik Tarihi*, ed. Bülent Arı, Ankara 2002, s. 135-136.

⁹⁵ İsmail Hami Danişmend, *a.g.e.*, s. 240.

⁹⁶ İsmail Sosyal, "a.g.m.", s. 84-85; İsmail H. Danişmend, *a.g.e.*, s. 241; Isom Verhaaren, "a.g.m.", s. 411.

⁹⁷ 1543-43 kışından hemen sonra baharda sefer yeniden başladı. Barbaros Hayreddin Paşa donanmadan 22 parçalık gemiyi İspanya sahillerine gönderirken, bizzat kendisi Sardinya ve Korsika adalarına karşı ileri harekete geçti. Fransa'nın Osmanlı askerlerinin maaşlarını ödeyememesi nedeniyle, Barbaros saldırdığı bu bölgelerin halkını esir alıp, satarak para elde ediyordu. Barbaros'un donanmasının o sırada civar şehirlere salmış olduğu korku kayda değerdir. Hayreddin Paşa, Napoli ve civarına hücum ederek V. Karl'ın otoritesini sarsıyordu (Halil İnalçık, "a.g.m." s. 137, 140).

⁹⁸ Süleyman ile Habsburglu kardeşler arasında imzalanan 1545 tarihli ateşkesinden önce I. Fransuva politikasını zaten değiştirmişti. Zira, 1543-44 Osmanlı-Fransız donanmalarının ortaklaşa gerçekleştirdikleri deniz harekâtından sonra, I. Fransuva, Süleyman'la olan ittifakından uzaklaşıp, bir kez daha V. Karl'a yaklaşıyordu. 1544'ün eylülünde V. Karl ile I. Fransuva arasında Crépy Barışı akdedildi. Bu barış I. Fransuva'nın oğlunun yararını gözetiyordu. Ne var ki, Fransuva'nın, bu barıştan istifade etmesi beklenen oğlu ölünce, sadık kalacak herhangi bir taahhüdü olmadığı için, Süleyman'ı yeniden V. Karl'a karşı kıskırtmak istemişti. Ancak hem İran'dan gelecek tehdit nedeniyle politikasında değişiklik yapmak zorunda kalan Süleyman için hem de Protestan meseleleriyle uğraşmak zorunda kalan V. Karl için bir ateşkesin olması gerekli görülümüştür. 1547 tarihli Edirne Ateşkesine göre Arşidük Ferdinand idare ettiği Macaristan'ın bir bölümü için senelik 30.000 duka haraç ödemeyi taahhüt ediyordu (Dorothy Vaughan, *a.g.e.*, s. 127-128).

Fransa arasındaki ittifak kısa süreliğine de olsa devam etmiştir⁹⁹. Fransa Kralı II. Henri (1547-1559), Osmanlı donanmasının Batı Akdeniz'de bir kez daha boy göstermesine şiddetle taraftar idi¹⁰⁰. XVI. asrın ilk yarısında Avrupa'nın siyasetine yön vermiş olan İtalyan Savaşlarına Osmanlılar son kez olmak üzere iştirak ediyordu. 1552 yılının ilkbaharında Kapudan-ı Derya Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı donanması V. Karl'a karşı Fransa'nın yardımına ikinci kez koşuyordu¹⁰¹. Süleyman'ın talimatlarını alan Sinan Paşa, Fransız elçisiyle Gelibolu'dan ayrıldığı sırada, Turgut Reis de Messina'yı saldırmak için 12 kadirgasıyla karaya asker çıkarsa da bunda tam bir başarı sağlayamamıştır¹⁰². Osmanlı donanması İtalyanın güney sahillerini dolaşarak Napoli'yi açıkça tehdit etmeye başlamıştı. Tam bu sırada Andrea D'Oria'nın, Napoli'deki üs için askerî birlik toplayıp, Ceneviz'den 39 kadirga ile yola çıktığı haberi Sinan Paşa'ya ulaştı¹⁰³. Bu sırada savaş meclisini toplayan Andrea D'Oria, Napoli'nin batısında yer alan Ponza adası açıklarında pusuya düşürüldü¹⁰⁴. Gece yarısından kısa bir süre önce arklarında Türk donanmasını gören Andrea D'Oria savaş pozisyonu olsa de mağlup olarak geri çekilmek zorunda kalmıştı¹⁰⁵.

XVI. yüzyılın belirli dönemlerinde Fransa ile İstanbul arasında gerçekleşen ortak askerî harekât, bir süre sonra Fransa Kralı II. Henri ile İspanya Kralı II. Felipe arasında imzalanan 1559 tarihli Cateau-Cambrésis anlaşması neticesinde son bulmakla birlikte, adı geçen anlaşma yarım yüzyıldan fazla süren İtalyan Harpleri'ne kesin bir son getiriyordu. Bu tarihten sonra Osmanlı ile Fransa arasındaki ilişkiler, askerî bir ittifaktan ziyade daha çok ticarî sahada olacaktır. İtalyan Harpleri'nin İspanya İmparatorluğu ile Osmanlılar arasındaki ilişkiler bakımından önemi ise, İtalya yarımadasının her iki siyasî otoritenin en güçlü olduğu XVI. yüzyılda kozlarını paylaştığı alanlardan biri olması idi. Diğer alan ise üzerinde mutlak hâkimiyeti ele geçirme savaşının verileceği Kuzey Afrika olacaktır.

⁹⁹ Luther, Barbaros Hayreddin Paşa, VIII. Henry ve I. Fransuva'nın aynı dönemde ölümleriyle birlikte V. Karl rakipsiz kaldığını düşünebilirdi. Ancak bu düşünce kısa bir süre sonra hükümsüz kaldı. Zira bir taraftan V. Karl'ın dominyonlarında baş gösteren Protestan isyanları, diğer taraftan da Fransuva'nın yerine geçen II. Henri, selefinin politikasını takip ederek, V. Karl'ı sürekli rahatsız edecektir. Fransa Kralı II. Henri, babası gibi Süleyman'la müttefik kalmayı saltanatı boyunca devamlı gündemi tutmuştur (Vaughan, 1954: 128).

¹⁰⁰ Fransuva'dan sonra tahta geçen kral II. Henri, tıpkı selefi gibi Türkiye'yle müttefik olma politikasından vazgeçememiştir. Çünkü II. Henri ile V. Karl arasında 1552'de yeni bir savaş başlayınca Fransa ile Türkiye arasında yeni bir ittifak anlaşması imzalanmış ve hedefte yine İtalyan sahilleri olmuştu (Soysal, 1953: 89-89; Fındık, 2002: 570); Askerî sahada son olmak üzere faal Osmanlı-Fransız ittifakı nedeniyle 1551-1555 yılları arasında V. Karl'ın Batı Akdeniz'deki dominyonları sürekli Osmanlı saldırılarına maruz kalmıştı (Vaughan, 1954: 151).

¹⁰¹ Türkiye ile Fransa arasında Habsburglara karşı bir kez daha gerçekleştirilmesi kararlaştırılan 1552 tarihli müşterek harekât için kaynakların seferber edilmesine yönelik İstanbul tarafından verilen fermanla için bkz. (Veinstein, 1985: 37-58); Fransız elçisi, Süleyman'dan yardım istemek ve böylece Sinan Paşa'yı da, maiyetindeki donanmayla birlikte, Napoli karşı yapılacak harekât için Trablusgarb'a götürmek amacıyla üç kadirga ile İstanbul'a gelmişti. Süleyman'dan olumlu cevabın alınması üzerine Sinan Paşa 103 kadirga, 4 kalyota ve futsayı hazırlatıp, elçi Aramon'la Gelibolu'dan ayrıldılar (Francisco López de Gómara, *Guerras de mar del Emperador Carlos V*, ed. Miguel Angel de Bunes Ibarra y Nora Edith Jiménez, 2000 Madrid, s. 253).

¹⁰² Francisco López de Gómara, *a.g.e.*, s. 254.

¹⁰³ Francisco López de Gómara, *a.g.e.*, s. 254.

¹⁰⁴ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 386.

¹⁰⁵ Francisco López de Gómara, *a.g.e.*, s. 255.

Sonuç

1494-1559 tarihleri arasında Avrupa'da devletlerarası ilişkileri yeniden belirleyen İtalyan Savaşlarının nedenlerinin götürüldüğü geç Orta Çağlarda Akdeniz'de ticarî yönden yeni bir güç olmaya başlayan Aragon Krallığı'nın zamanla genişlemeye başlaması, bölgedeki diğer güç odaklarıyla bir rekabete tutuşmasını da beraberinde getirdi. Bu güç odaklarından biri de Fransa olmakla beraber, 13. Yüzyılın son yarısından itibaren İtalyan yarımadasına yerleşme planları yapmaya başlayan Anju hanedanından I. Charles, kısa bir süre içinde Napoli ve Sicilya krallığının eski idaresini ortadan kaldırıp, burada kendi nüfuzunu ihdas etmişti. Ancak gelişen olaylar neticesinde bölgedeki Fransız nüfuzunun sürülmesi ve yerine Aragon iktidarının Sicilya ve Napoli'ye yerleşmesi, XV. Yüzyılın sonundan 1559 senesine kadar fasılalarla devam edecek olan İtalyan Harplerinin temellerini atmış oldu. XV. Yüzyılın sonlarına doğru Fransa kralları, İtalya üzerindeki tarihî miras haklarını talep ederek, bütün politikalarını yarımadayı yeniden hâkimiyetleri altına almak üzerine şekillendirmişlerdi. Bununla beraber XVI. yüzyılın ilk çeyrek diliminde meydana gelen başka bir olay ise İtalyan Savaşlarına yeni bir yön katmış oluyordu. Mukaddes Roma-Cermen İmparatorluk tacı için birbiriyle kıyasıya yarışan I. Fransuva ve o zamanlar henüz İspanya Kralı olan I. Carlos İtalyan Savaşlarının Avrupa'daki baş aktörleri olacaktır. Diğer taraftan Mukaddes Roma İmparatorluk tacını V. Karl'a kaptıran I. Fransuva'nın Pavia'da esir düşmesiyle birlikte Osmanlı devleti de bu savaşların ve aynı zamanda Avrupa Devletler sisteminin bir parçası olmuştur. Habsburglar tarafından etrafi çevrilen I. Fransuva'nın saltanatı boyunca Osmanlı ile yaptığı ittifak o dönemin Fransız dış politikasının temel prensibi haline gelmiştir. Osmanlılar da bu ittifakı hiçbir zaman gündemlerinden düşürmeyerek, gerektiğinde Habsburglara karşı daima taarruz halinde olmuşlardır. Ancak XVI. yüzyılın ortalarına gelindiğinde bu ittifakın başrol oyuncularını I. Fransuva'nın, ardında da Barbaros Hayreddin Paşa'nın ölümüne rağmen İtalyan Savaşlarına yönelik Türk-Fransız ilişkileri 1559 tarihli Cateau-Cambrésis anlaşmasına kadar bir süre daha devam etmiştir.

KAYNAKÇA

- BORSOOK, Eve (Dec., 1961), "Decor in Florence for the Entry of Charles VIII of France", *Mitteilungen des Kunsthistorischen Institutes in Florenz*, 10. Bd., H. 2, s. 106-122.
- BOURRILLY, V.-L. (1913), "Antonio Rincon et la politique orientale de François Ier, 1522-1541", *Revue historique*, 113, s. 64-83, 268-308.
- BRESC, Henri (2000), "Sicily" maddesi, *Encyclopedia of the Middle Ages*, Vol. 2, s. 1349-1350.
- CHAMBERS, David Sanderson (2006), *Popes, Cardinals and War: The Military Church in Renaissance and Early Modern Europe*, New York.
- CHARRIÈRE, E. (1850), *Negociations de la France dans le Levant 1515-1580*, tome I, Paris.
- CHRYSOSTOMIDES, Julian (2009), "The Byzantine Empire from the Eleventh to the Fifteenth Century", *The Cambridge History of Turkey*, Vol. 1, ed. by Kate Fleet, Cambridge University Press, s. 6-51.

- DANIŞMEND, İsmail Hami (1971), *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, Ciltler I-II, Türkiye Yayınları, İstanbul.
- De MONCADA, Francisco (1975), *The Catalan Chronicle of Francisco de Moncada*. trans. by Frances Hernández, ed. John M. Sharp, Press of Texas University, El Paso.
- DE MOXÓ Y MONTOLIU, Francisco (1985), "La Corona de Aragón en el Mediterráneo (siglos XIII-XV): Sicilia", *Historia 16*, N° 109, s. 57-64.
- Le Baron I. De TESTA, (1864), *Recueil des Traités de la Porte Ottomane*, C. I, Paris.
- De VOLTAIRE, M. (1758), *The General History and the State of Europe*, C. II.
- DUNIGAN, Edward (1852), *A General History of Europe, From the Sixteenth Century to the Peace of Paris in 1815*, New York.
- ELDEM, Edhem (2006), "Capitulations and Western Trade", *The Cambridge History of Turkey*, Vol. 3, ed. by Suraiya N. Faroqhi, Cambridge University Press, s. 283-336.
- ELLIOT, John. H. (1964), *Imperial Spain: 1469-1716*, New York.
- FINDIK, Tahsin (2002), "Osmanlı Belgelerinin Tanıklığı ile XVI. Yüzyılda Osmanlı-Fransız İlişkileri", *Türkler*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 567-574.
- FINLAY, Robert (Win, 1999), "The Immortal Republic: The Myth of Venice during the Italian Wars (1494-1530)", *The Sixteenth Century Journal*, Vol. 30, No. 4, s. 931-944.
- FODOR, Pál (2004), "Macaristan'a Yönelik Osmanlı Siyaseti, 1520-15411", çev. Özgür Kolçak *İ.Ü. Tarih Dergisi*, Sayı 40, s. 11-85.
- Francisco López De Gómara (2000), *Guerras de mar del Emperador Carlos V*, ed. Miguel Angel de Bunes Ibarra y Nora Edith Jiménez, Madrid.
- HARE, Christopher (1917), *A Great Emperor, Charles V, 1519-1558*, London.
- HANNAY, David (1917), *The Nations' Histories, Spain*, London.
- HOUSLEY, Norman (1982), *Italian Crusades: The Papal-Angevin Alliance and the Crusades against Christian Lay Power, 1254-1343*, Oxford University Press, New York.
- IMBER, Colin (2006), *Osmanlı İmparatorluğu 1300-1650*, çev. Şiar Yalçın, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay.
- İNALCIK, Halil (2002), "Haçlılar ve Osmanlılar: Barbaros Hayreddin Paşa Fransa'da", *Türk Denizcilik Tarihi*, ed. Bülent Arı, Ankara, s. 127-140.
- İNALCIK, Halil (2004), *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*. Çev: Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, 5. baskı. İstanbul.
- İNALCIK, Halil (2009), *Devlet-i 'Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmaları-1, Klasik Dönem (1302-1606): Siyasi, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ISOM-VERHAAREN, Christine (Summer, 2007), "Barbarossa and His Army Who Came to Succor All of Us": Ottoman and French Views of Their Joint Campaign of 1543-1544", *French Historical Studies*, C. 30 (3), s. 395-425.

- JENSEN, De Lamar (1985), “The Ottoman Turks in the Sixteenth Century French Diplomacy”, *The Sixteenth Century Journal*, C. 16, No. 4, s. 451-470.
- JOHNSON, A. H. (1903), *Europe in the Sixteenth Century, 1494-1598*, London.
- JORGA, Nicolae (2005), *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1451-1538)*, Ciltler 2-3, çev. Nilüfer Epceli, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- KUMRULAR, Özlem (Aralık, 2001), “İspanyol Kaynakları Işığında “Alaman Seferi”-I “Türk Geliyor!”, *Tarih ve Toplum*, C. 36, Sayı 216, s. 27-31.
- KUMRULAR, Özlem (Nisan, 2002), “İspanyol Kaynakları Işığında “Alaman Seferi”-IV “Küçük Kaleden Büyük Savunma: Güns”, *Tarih ve Toplum*, C. 37, Sayı 220, s. 34-41.
- KUMRULAR, Özlem (2011), “Orta Avrupa’nın Kaderini Değiştiren Savaş: Mohaç”, *Yeni Belgeler Işığında Osmanlı-Habsburg Düellosu*, Kitapyayınevi, İstanbul, s. 35-74.
- LEE, Stephen J. (2002) *Avrupa Tarihinden Kesitler 1494–1789*. Çev: Ertürk Demirel. Dost Kitabevi Yayınları. 1. Baskı. Ankara.
- MALTBY, William (2002), *The Reign of Charles*, New York.
- MERRIMAN, R. B. (1944), *Suleiman the Magnificent*, Cambridge.
- MOMMSEN, Theodor E, (Jun. 1948), “The Accession of the Helvetian Federation to the Holy League An Unpublished Bull of Pope Julius II of March 17, 1512”, *The Journal of Modern History*, vol. 20, No. 2, s. 122-132
- PERCEVAL, George (1825), *The History of Italy, From the Fall of the Western Empire to the Commencement of the Wars French Revolution*, London.
- PETRIE, Charles, *Philipp II. Von Spanien*, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1965.
- Pfeffermann, Hans (2003), *Rönesans Papalarının Türklerle İşbirliği*, çev. Kemal Beydilli, Tarih ve Tabiat Vakfı yayınları, İstanbul
- ROBSON, J. A. (Jul., 1959), “The Catalan Fleet and Moorish Sea-Power (1337-1344)”, *The English Historical Review*, Vol. 74, No. 292, s. 386-408.
- Rodríguez-Salgado, M. J. (2004), “Obeying the Ten Commandments: The First War between Charles V and Francis I, 1520-1529”, *The World of Emperor Charles V*, Amsterdam, s. 15-68.
- SHELLER, Robert W. (2004-05), “Ung fil tres delicat: Louis XII and Italian affairs, 1510-1511”, *Simiolus: Netherlands Quarterly for the History of Art*, C. 31, No. 1/2, s. 4-45
- SHERMAN, Michael A. (July, 1977), “Political Propaganda and Renaissance Culture: French Reactions to the League of Cambrai, 1509-10”, *The Sixteenth Century Journal*, Vol. 8, No. 2, Humanism in the Early Sixteenth Century, s. 96-128.
- SCHNEIDMAN, J. Lee (1969), “Ending the War of the Sicilian Vespers”, *Journal of Peace Research*, C. 6, No. 4, Special Issue on Peace Research in History, s. 335-348.
- SMALL, Carola M. (2004), “Honorius IV. Pope” maddesi, *Medieval Italy, An Encyclopedia*, Vol. I, ed. Christopher Kleinhenz, s. 513-514.

- SETTON, Kenneth M. (1976), *The Papacy and the Levant, 1204-1571*, Vol. I, Philadelphia.
- SETTON, Kenneth M. (1978), *The Papacy and the Levant, 1204-1571*, Vol. II, Philadelphia.
- SETTON, Kenneth M. (1984), *The Papacy and the Levant, 1204-1571*, Vol. III, Philadelphia.
- SOYSAL, İsmail (1953), "Türk-Fransız Diplomasi Münasebetlerinin İlk Devresi", *İ.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C. 3, Sayı 5-6, s. 53-62.
- TOPPING, Peter (1975), "The Morea, 1311-1364", *A History of the Crusades*, ed. K. M. Setton, Vol. III (The Fourteenth and Fifteenth Centuries) ed. H. W. Hazard, Wisconsin Press, s. 104-141.
- URSU, J. (1908), *La Politique Orientale de François Ier*, Paris.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1975), *Osmanlı Tarihi*, C. II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- VAUGHAN, Dorothy M. (1954), *Europe and The Turk, A Pattern of Alliance 1350-1700*, Liverpool.
- VEINSTEIN, Gilles (1985), "Les préparatifs de la campagne navale franco-turque en 1552 à travers les ordres du divan otoman", *Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée*, N° 39, s. 35-67.